

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษา เอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม และหนังสือประ เภทนวนิยาย เพื่อทำความเข้าใจกับเรื่องดังกล่าวให้ชัดเจนและถูกต้องยิ่งขึ้น ซึ่ง เอกสารและงานวิจัยที่ได้อศึกษามีขอบ เขตดังต่อไปนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม
  - 1.1 ความหมายและทัศนะเกี่ยวกับจริยธรรม
  - 1.2 ลักษณะทางจริยธรรมของมนุษย์
  - 1.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาลักษณะทางจริยธรรมของมนุษย์
  - 1.4 สถาบันที่มีอิทธิพลต่อการสร้าง เสริมลักษณะทางจริยธรรมของมนุษย์
2. เอกสารที่เกี่ยวข้องนวนิยาย
  - 2.1 ความหมายของนวนิยาย
  - 2.2 ประเภทของนวนิยาย
  - 2.3 คุณค่าของนวนิยาย
  - 2.4 การวิเคราะห์นวนิยาย
3. งานวิจัยในประเทศที่เกี่ยวข้อง
  - 3.1 งานวิจัยเกี่ยวกับจริยธรรมของวัยรุ่นและการสร้าง เสริมลักษณะทาง จริยธรรมให้แก่วัยรุ่น
  - 3.2 งานวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างนวนิยายกับวัยรุ่น
  - 3.3 งานวิจัยเกี่ยวกับหนังสืออ่านนอก เวลาวิชาภาษาไทย
4. งานวิจัยในต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม

1.1 ความหมายและทัศนะเกี่ยวกับจริยธรรม

คำว่าจริยธรรม เป็นคำที่เทียบได้กับคำในภาษาอังกฤษ 2 คำ คือคำว่า Moral หรือ Morality ซึ่งมาจากภาษาลาติน และคำว่า Ethics ซึ่งมาจากภาษากรีก ได้มีผู้ให้ความหมายและทัศนะเกี่ยวกับจริยธรรมไว้ต่าง ๆ ทั้งที่คล้ายคลึงและแตกต่างกันดังนี้

Encyclopedia of Psychology ให้ความหมายของคำว่า Morality หรือจริยธรรมไว้ใน 2 ระดับ คือ ในระดับบุคคล จริยธรรมจะหมายถึงกฎแห่งความประพฤติที่แต่ละคนยึดถือ และในระดับสังคมจริยธรรมจะหมายถึงพฤติกรรมทุกรูปแบบที่เป็นที่ยอมรับของสังคมแต่ละสังคม ทั้งนี้จริยธรรมจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับ การเกิดซูเปอร์อีโก้ (Superego) ในจิตไร้สำนึก และเป็นรากฐานของการเกิดอีโก้ ไรด์ (ego ideal) ในจิตสำนึก ซึ่งถ้าจะกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือจริยธรรมจะมีบทบาทในการพัฒนาธรรมชาติฝ่ายสูง และควบคุมธรรมชาติฝ่ายต่ำในตัวตนมนุษย์ ("Morality" 1972: 284)

สารานุกรมปรัชญาไทยนิยาม "จริยธรรม" ว่ามาจากคำว่า "จริยะ" ซึ่งแปลว่าพึงปฏิบัติ และคำว่า "ธรมะ" ซึ่งแปลว่ากฎ จริยธรรมจึงหมายถึงหลักของความประพฤติ โดยถ้ากำหนดขึ้น เป็นส่วนหนึ่งของศาสนา ก็มีชื่อเรียกเป็นพิเศษว่า ศีลธรรม (กิริติ บุญเจือ 2522: 89)

แสง จันทรงงาม อธิบายความหมายของคำว่าจริยธรรมตามรูปศัพท์เช่นกัน (โดยกล่าวว่า "จริยธรรม" แยกได้เป็น 2 คำคือ "จริย" แปลว่า ความประพฤติ และ "ธรม" หมายถึงคุณภาพของจิตใจของแต่ละคน ตรงกับคำว่า "คุณธรรม" (Virtues) ซึ่งหมายถึงคุณภาพจิตฝ่ายดีที่ควบคุมให้คนมีความประพฤติดี โดยความประพฤติในที่นี้หมายถึงพฤติกรรมรวมของแต่ละคน ที่แสดงออกมาทางความคิด คำพูด และการกระทำของกาย จริยธรรมจึงหมายถึงคุณภาพจิตที่มีอิทธิพลต่อความประพฤติของคน จริยธรรมจะอยู่ในใจของคนแต่ละคน ไม่ได้อยู่ที่วาจาและกาย คำพูดและการกระทำเป็นเพียงการแสดงออกของจริยธรรมในใจเท่านั้น (แสง จันทรงงาม 2522: 217-236)

จำรัส ดวงธิดาสาร ให้ความหมายคำว่า จริยธรรมตามรูปศัพท์แตกต่างออกไปว่า "จริยะ" หรือ "จริยา" คือความประพฤติหรือปฏิบัติ แต่ความหมายที่แท้จริงหมายถึงการ

เคลื่อนไหวของมนุษย์ ซึ่งเป็นไปโดย 3 ทางคือ ทางกายได้แก่การกระทำ ทางวาจาได้แก่ การพูดรวมทั้งการเขียน และทางจิตใจได้แก่แนวความคิดต่าง ๆ ทั้งแสดงออกมา คำว่า "ธรรม" หมายถึงสิ่งที่บังคับทั้งโดยตรงและโดยอ้อมให้มนุษย์เคลื่อนไหวอย่างมีกติกา ธรรมจึง เป็นทั้งเส้นบรรทัดที่ขีดให้มนุษย์ในสังคมต่าง ๆ ได้เคลื่อนไหวไปตาม และเป็นเครื่องขัดเกลา กมลสันดานของมนุษย์ด้วย ธรรมมี 4 ประการคือ เนติธรรม ได้แก่กฎหมาย ดันติธรรม ได้แก่ ประเพณีอันดีงามซึ่งเป็นแบบแผน ศีลธรรม ได้แก่ศีลธรรมทางศาสนา และคุณธรรม ได้แก่ คุณงามความดีที่สะสมอยู่ในใจของมนุษย์ ซึ่งศาสนาพุทธเรียกว่ามรรมี (จำรัส ดวงธิดา 2522: 24-25) คนที่มีจริยธรรมตามนัยนี้จึงได้แก่คนที่ยึดถือกฎหมาย ประเพณีอันดีงาม ศีลธรรมและ คุณธรรม เป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติ ซึ่งคล้ายคลึงกับทัศนะของสาโรช บัวศรี ที่กล่าวถึงความหมายของคำว่า จริยธรรมว่า ถ้าจะตีความอย่างแคบ จริยธรรมคงหมายถึงศีลธรรม ประการหนึ่ง และคุณธรรมอีกประการหนึ่ง อย่างเช่น การละเว้นการฆ่าเรื้อเบียดเบียนยอมเป็น ศีลธรรม ส่วนความเมตตากรุณายอมเป็นคุณธรรม หรือถ้าจะตีความอย่างกว้าง จริยธรรมย่อมจะ รวมเอาค่านิยมที่จำเป็นอื่น ๆ เข้าไว้ด้วย ซึ่งอาจจะอยู่ในระดับที่ลดหล่นไปจากระดับของศีลธรรม และคุณธรรม ค่านิยมที่จำเป็นดังกล่าวอาจได้แก่ธรรมเนียมประเพณี กฎหมาย อุคมการ วินัยและ มารยาท เป็นต้น (สาโรช บัวศรี 2526: 18)

พระราชวิสุทธินโสมลี (ทองดี สุรเดโช) ให้นิยามคำว่าจริยธรรมว่า หมายถึงธรรมที่ ควรประพฤติ เป็นการนำความรู้ความเข้าใจเรื่องสภาวะความเป็นจริงของธรรมชาติ ของชีวิต ของโลก ในแง่มุมต่าง ๆ (สังจธรรม) มาใช้ให้เกิดประโยชน์กับชีวิตในสังคมอย่างแท้จริง เป็นการทำให้ทฤษฎีทางธรรมเกิดผลในทางปฏิบัติ และผลนั้นก็คือสันติสุขในรูปแบบต่าง ๆ ตามที่ทฤษฎี กำหนดหรือวางเป้าหมายไว้ (พระราชวิสุทธินโสมลี 2526: 2)

โรเจอร์ บราวน์ (Roger Brown) แสดงทัศนะเกี่ยวกับจริยธรรมว่า หมายถึงระบบ ของกฎเกณฑ์ที่ใช้แบ่งแยกการกระทำที่ถูกต้องออกจากการกระทำที่ผิด ในทำนองเดียวกับระบบไวยากรณ์ ที่ใช้ในการแยกประโยคที่เขียนอย่างถูกต้องออกจากประโยคที่เขียนผิด นอกจากนี้จริยธรรมยัง ไม่คงที่ และมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงคล้าย ๆ กันระบบไวยากรณ์ โดยที่การพัฒนาเปลี่ยนแปลง ของจริยธรรมในบางครั้ง อาจเป็นไปอย่างรวดเร็วกว่าระบบไวยากรณ์ การเปลี่ยนแปลงของ จริยธรรมในสังคมหนึ่ง ๆ อาจเกิดจากความขัดแย้งภายในจิตใจของบุคคล หรือผลกระทบจาก อิทธิพลของจริยธรรมในสังคมอื่น ตลอดจนการก่อตัวของสภาพการณ์หรือสิ่งแวดล้อมใหม่ ๆ

จริยธรรมของแต่ละสังคมมักจะมีหลากหลาย และมีประเด็นที่ทำให้คนในสังคมหวั่นวิตกมาโต้แย้งกันได้ เพราะคนแต่ละคนมักมีแนวทางในการตัดสินปัญหาทางจริยธรรมที่แตกต่างกัน การส่งเสริมจริยธรรมในตัวบุคคลจะดำเนินไปได้ด้วยการพัฒนาในสามมิติคือ ด้านความรู้ ความประพฤติ และความรู้สึก (Brown 1965: 411)

จะเห็นได้ว่าในทัศนะของบราวน์นั้น จริยธรรม เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ และบราวน์ยังมีความเห็นว่า จริยธรรมของคนแต่ละกลุ่มไม่จำเป็นต้องเหมือนกัน ซึ่งแตกต่างกับทัศนะของเดอเรคไรท์ (Derek Wright) ที่มีความคิดว่า แม้จารีตประเพณีของแต่ละสังคมจะแตกต่างกัน แต่จริยธรรมพื้นฐานของแต่ละสังคมจะเหมือนกัน โดยจริยธรรมที่เป็นหลักของสังคมก็คือ จริยธรรมที่ทำให้สังคมคงไว้ซึ่งความเที่ยงธรรม ความเชื่อถือไว้วางใจ และความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน (Wright 1978: 13)

นอกจากนี้ยังมีผู้ให้ความหมายของคำว่าจริยธรรม โดยเปรียบเทียบกับคำอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังเช่น อำนวย ทะพิงค์แก และชยันต์ วรรธนะภูติได้เปรียบเทียบจริยธรรมกับค่านิยม และกฎหมายว่า จริยธรรมในฐานะเป็นกลไกของสังคมจะทำหน้าที่เป็นบรรทัดฐานของความประพฤติ เป็นสิ่งที่กำหนดว่าอะไรควรประพฤติปฏิบัติ จริยธรรมจึงมีความคล้ายคลึงกับค่านิยมหรือระเบียบข้อบังคับและกฎหมาย แต่แตกต่างกับค่านิยมในส่วนที่ว่าจริยธรรมนั้น เป็นเรื่องของสิ่งที่ควรประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความดีและความถูกต้องในสังคม มีจุดหมายปลายทางอยู่ที่คุณความดีของสังคมในส่วนรวม ส่วนค่านิยม เป็นเพียงสิ่งที่คนนิยมปฏิบัติ หากได้มีเงื่อนไขว่าจะต้องก่อให้เกิดความดีแก่สังคมไม่ และจริยธรรมแตกต่างไปจากระเบียบข้อบังคับหรือกฎหมาย ในลักษณะที่ว่า สิ่งเหล่านี้มีข้อห้ามและมีบทลงโทษทางพฤติกรรมสำหรับผู้ฝ่าฝืน ส่วนจริยธรรมไม่มีข้อห้ามหรือลงโทษ ถ้าจะมีก็เป็นบทลงโทษทางใจสำหรับผู้ฝ่าฝืนเท่านั้น (อำนวย ทะพิงค์แก และชยันต์ 2522: 125-210)

แม้ว่าจะมีผู้ให้ความหมายและทัศนะเกี่ยวกับจริยธรรมไว้อย่างหลากหลาย แต่ก็พอจะสรุปได้ว่า จริยธรรมก็คือหลักแห่งการประพฤติปฏิบัติที่คนแต่ละคนยึดถือ และสังคมให้การยอมรับว่าเป็นหลักที่ถูกต้องเหมาะสม เพราะหลักดังกล่าวจะช่วยขจัดธรรมชาติดำยค่า และพัฒนาธรรมชาติฝ่ายสูงในตัวมนุษย์ อันจะทำให้เกิดสันติสุขแก่สังคมโดยส่วนรวม หากจะเปรียบเทียบระหว่างคำว่าจริยธรรมกับศีลธรรม คุณธรรม ค่านิยมและกฎหมายแล้ว ก็มีผู้กล่าวว่าศีลธรรมและคุณธรรมเป็นสิ่งที่ประกอบกันขึ้น เป็นจริยธรรม ตามนัยนี้จริยธรรมจึงมีความหมายกว้างกว่าคำว่าศีลธรรมและ

และคุณธรรม โดยจะครอบคลุมถึงคำทั้งสอง นอกจากนี้จริยธรรมย่อมแตกต่างกับค่านิยม ในแง่ที่ว่า จริยธรรมนั้นจะก่อให้เกิดความดีงามต่อสังคมเสมอ ส่วนค่านิยมอาจจะก่อให้เกิดความดีงามต่อสังคมหรือไม่ก็ได้ และสำหรับผู้ที่ให้ความสำคัญต่อร่างกายมากกว่าจิตใจ จริยธรรมอาจจะไม่มีความสำคัญเท่ากฎหมาย เพราะหากบุคคลฝ่าฝืนกฎหมาย ก็จะต้องถูกลงโทษทางกาย แต่อาจจะไม่ต้องได้รับโทษ เช่นนี้ถ้าเป็นการกระทำที่ขัดต่อหลักจริยธรรมอันกฎหมายไม่ได้ระบุว่าเป็นความผิด ในทางตรงข้ามสำหรับผู้ที่มีความรู้สึกละเอียดอ่อน และให้ความสำคัญกับจิตใจ เป็นอย่างมาก จริยธรรมจะมีความสำคัญเทียบเท่าหรือมากกว่ากฎหมาย เพราะการกระทำที่ขัดต่อหลักจริยธรรม ย่อมจะทำให้ได้รับการลงโทษทางใจ ซึ่งอาจมีผลรุนแรงกว่าการลงโทษทางกาย ก็เป็นได้

1.2 ลักษณะทางจริยธรรมของมนุษย์

ลักษณะทางจริยธรรมของมนุษย์ที่สำคัญมี 4 ลักษณะดังนี้ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประชนปัจจนิก 2520: 4)

1. ความรู้เชิงจริยธรรม หมายถึงการมีความรู้ว่าการกระทำใดคือควรกระทำ และการกระทำใดเลวควรงดเว้น และลักษณะพฤติกรรมประเภทต่าง ๆ เหมาะสมหรือไม่มากนักน้อยเพียงใด ปริมาณความรู้เชิงจริยธรรมของมนุษย์จะขึ้นอยู่กับอายุ ระดับการศึกษา และพัฒนาการทางสติปัญญา ซึ่งส่วนใหญ่บุคคลจะเริ่มเรียนรู้ตั้งแต่เกิด และโดยเฉพาะในช่วงอายุ 2-10 ปี จะได้รับการปลูกฝังเป็นพิเศษ ความรู้เชิงจริยธรรมและพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของบุคคลอาจมีส่วนสัมพันธ์กัน แต่การค้นคว้าเกี่ยวกับความรู้เชิงจริยธรรมเพียงประการเดียวก็ยังไม่สามารถนำไปทำนายพฤติกรรมของบุคคลได้

2. ทัศนคติเชิงจริยธรรม หมายถึงความรู้สึที่บุคคลมีต่อพฤติกรรมต่าง ๆ ในลักษณะที่เห็นด้วยไม่เห็นด้วย หรือชอบไม่ชอบเพียงใด ทัศนคติเชิงจริยธรรมของบุคคล ส่วนมากจะสอดคล้องกับค่านิยมของสังคม แต่ก็ไม่แน่นอนเสมอไป และอาจเปลี่ยนแปลงได้เมื่อกาลเวลาผ่านไป อย่างไรก็ตามในการทำนายพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของบุคคลนั้น หากใช้ข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติเชิงจริยธรรมประกอบกับข้อมูลเกี่ยวกับความรู้เชิงจริยธรรมแล้ว ก็จะทำให้ได้ผลแม่นยำกว่าการใช้ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้เชิงจริยธรรมเพียงอย่างเดียว

3. เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง เหตุจูงใจหรือแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการตัดสินใจกระทำหรือการตัดสินใจปัญหาต่าง ๆ ของบุคคล จากการศึกษาเกี่ยวกับเหตุผล

เชิงจริยธรรม ทำให้ทราบว่าบุคคลผู้มีจริยธรรมในระดับที่แตกต่างกัน อาจมีการกระทำที่คล้ายคลึงกันได้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง บุคคลที่มีการกระทำเหมือนกัน อาจมีระดับจริยธรรมและเหตุผลเบื้องหลังการกระทำที่แตกต่างกัน นักจิตวิทยาบางคนจะให้ความสำคัญกับเหตุผลเชิงจริยธรรม โดยเชื่อว่าการศึกษากลับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคล จะทำให้ทราบถึงระดับจริยธรรมหรือพัฒนาการทางจริยธรรมของคน ๆ นั้นได้

4. พฤติกรรมเชิงจริยธรรม หมายถึงการกระทำต่าง ๆ ที่บุคคลแสดงออกมา พฤติกรรมเชิงจริยธรรม จึง เป็นสิ่งที่สังคมให้ความสำคัญมากกว่าลักษณะทางจริยธรรมด้านอื่น ๆ ทั้งนี้เพราะหากบุคคลส่วนใหญ่ในสังคมมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่พึงประสงค์ สังคมก็จะคงความสงบไว้ได้ และในทางตรงข้าม ถ้าในสังคมมีบุคคลจำนวนมากที่มีพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องเหมาะสม หรือเบี่ยงเบนไปจากกฎหมาย ตลอดจนค่านิยมอันดีงามของสังคมแล้ว ก็จะทำให้เกิดปัญหาหรือผลร้ายต่อสังคมได้

1.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาลักษณะทางจริยธรรมของมนุษย์

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาลักษณะทางจริยธรรมของมนุษย์ที่สำคัญได้แก่ ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Theory) ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา (Cognitive Theory) และทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory)

ทฤษฎีจิตวิเคราะห์

นักจิตวิทยาในกลุ่มจิตวิเคราะห์พยายามค้นคว้าหาทฤษฎีที่จะอธิบายพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของมนุษย์ รวมถึงด้านจริยธรรมด้วย นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้มีซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) เป็นผู้นำของกลุ่ม ฟรอยด์เชื่อว่าบุคลิกภาพของมนุษย์จะพัฒนาขึ้นจากพลังงานทางจิตที่เรียกว่า อิด (id) อีโก้ (ego) และซูเปอร์อีโก้ (superego) ตามลำดับ อิด เป็นสิ่งที่ติดตัวทารกมาตั้งแต่เกิด และจะผลักดันให้เด็กสนองความต้องการตามสัญชาตญาณ ในขณะที่เดียวกันก็กระตุ้นให้แสวงหาความสุขให้แก่ตนเองด้วย แต่อาศัยการทำงานของอิดอย่างเดียว บางครั้งก็ยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการได้ อีโก้จึงพัฒนาขึ้น เพื่อทำหน้าที่ในการคิดและวางแผนตอบสนองความต้องการ โดยการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เป็นจริง ครั้นต่อมา เมื่อเด็กมีอายุประมาณ 3-6 ปี ซูเปอร์อีโก้จึงเริ่มพัฒนาขึ้นมา เพื่อควบคุมระบบจริยธรรมในตัวของคุณคน ทำให้บุคคลได้รับการถ่ายทอดค่านิยมและมาตรฐานทางจริยธรรมของสังคม โดยผ่านกระบวนการเลียนแบบ (edentification) ผู้อบรมเลี้ยงดู ซึ่งโดยมากก็คือ พ่อแม่ นั่นเอง (ธีระพร อุวรรณโณ 2528: 176-177)

ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา

นักจิตวิทยาที่ศึกษาจริยธรรมตามแนวทฤษฎีนี้เชื่อว่าพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์จะสัมพันธ์กับพัฒนาการทางสติปัญญา ซึ่งจะพัฒนาไปตามลำดับขั้น โดยเริ่มจากขั้นต่ำสุดไปยังขั้นที่สูงกว่าทีละขั้น และจะก้าวหน้าไปโดยไม่มีการย้อนกลับหรือข้ามขั้น นักจิตวิทยาคนสำคัญที่มีความเชื่อเช่นนี้คือ ฌอง เพียเจท์ (Jean Piaget) และ ลอว์เรนซ์ โคลเบอร์ก (Lawrence Kohlberg) ทั้งสองต่างก็ได้ก่อตั้งทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาอันสัมพันธ์กับพัฒนาการทางจริยธรรมขึ้น ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาและจริยธรรมของเพียเจท์ เพียเจท์เป็นผู้ริเริ่มความคิดที่ว่า พัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์ย่อมขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางสติปัญญา เพียเจท์ได้แบ่งขั้นตอนของการพัฒนาทางสติปัญญาออกเป็น 4 ขั้นดังนี้

ขั้นที่ 1 การเคลื่อนไหวเพื่อสนองตอบความต้องการแห่งตน (The Sensorimotor Period) อยู่ในช่วงอายุ 0-2 ปี เป็นระยะของการพัฒนาการใช้อวัยวะส่วนต่าง ๆ เพื่อสนองตอบความต้องการของร่างกาย เป็นระยะที่เด็กยังไม่สามารถใช้ภาษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ขั้นที่ 2 การคิดโดยใช้ความรู้สึกและจินตนาการ (Preoperational Thought) อยู่ในช่วงอายุ 2-7 ปี เป็นระยะที่เด็กจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับการใช้ภาษา แต่การทำความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ยังจำกัดอยู่ในขอบเขตของการใช้ความรู้สึกและจินตนาการ เพราะยังไม่รู้จักคิดตามหลัก เหตุผล

ขั้นที่ 3 การคิดเกี่ยวกับสิ่งที่ป็นรูปธรรม (Concrete Operations) อยู่ในช่วงอายุ 7-11 ปี เป็นระยะที่เด็กสามารถคิดตามหลักเหตุผลได้ แต่ก็ยังจำกัดอยู่ในขอบเขตของสิ่งที่ป็นรูปแบบ เช่น สามารถแยกประเภทสิ่งของได้ และเข้าใจลักษณะต่าง ๆ ของสิ่งที่ป็นรูปธรรม

ขั้นที่ 4 การคิดในสิ่งที่ป็นนามธรรม และการคิดตามหลักตรรกวิทยา (Propositional or Formal Operations) ในช่วงอายุ 11-12 ถึง 14-15 ปี เป็นระยะที่เด็กสามารถคิดโดยใช้เหตุผล และสามารถคิดอย่างเป็นระบบตามหลักตรรกวิทยา จึงเข้าใจสิ่งที่ป็นนามธรรมได้ (Gruber and Vonèche 1977: 457-463; ชัยพร วิชชาวุธ 2520: 229)

หากจะนำพัฒนาการในการเล่นลูกหินของเด็กมาอธิบายขั้นตอนของการพัฒนาสติปัญญาข้างต้น ก็กล่าวได้ว่า ในขั้นที่หนึ่ง เด็กจะเล่นด้วยวิธีการของตนเองโดยสมบูรณ์คือ จะใช้วิธีการที่เคยชิน และจะเล่นตามความพอใจ เด็กจะเริ่มรู้จักวางแผนในการเล่น หากก็เป็นการเล่นคนเดียว โดยไม่คำนึงถึงวิธีการที่ถูกต้อง และกฎเกณฑ์ที่มีอยู่ก่อนแล้ว ในขั้นที่สอง เด็กจะเริ่มได้รู้ได้เห็นตัวอย่างของการเล่นจากคนอื่น ๆ และจะเริ่มเลียนแบบบ้าง แต่ก็ยังชอบเล่นคนเดียวมากกว่าจะเล่นกับคนอื่น ๆ เพราะไม่สนใจกับการที่จะต้องได้ชัยชนะ หรือแม้จะเล่นกับเด็กอื่น ๆ ก็ยังชอบเล่นด้วยวิธีการของตนเองมากกว่าจะสนใจกฎเกณฑ์ของกลุ่ม เด็กจะเริ่มเห็นความสำคัญของการรวมกลุ่ม และการกระทำการร่วมกับผู้อื่น เมื่อพัฒนาการสู่ขั้นที่ 3 โดยเด็กจะเล่นร่วมกันและพยายามเอาชนะกัน ในขั้นนี้จึงเป็นขั้นที่เด็กนำตัวเองเข้าไปผูกพันกับกฎเกณฑ์ แต่ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ก็ยังเป็นไปอย่างคลุมเครือไม่ชัดเจน โดยจะพบว่าแม้ว่าเด็กที่เล่นด้วยกันจะเป็นเด็กในชั้นเรียนเดียวกัน แต่ถ้าให้ตอบคำถามเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ในการเล่นแล้ว เด็กจะให้คำตอบซึ่งอาจขัดแย้งกันเอง แสดงว่าเด็กยังไม่มีความเข้าใจเรื่องของกฎเกณฑ์ซึ่งเป็นนามธรรมดีนัก จนกว่าจะพัฒนามาถึงขั้นที่ 4 ซึ่งเป็นขั้นที่เด็กจะมีความเข้าใจตรงกันเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ และเป็นความเข้าใจที่ถูกต้องสมบูรณ์ เด็กจะพัฒนามาถึงขั้นนี้เมื่อมีอายุประมาณ 10-12 ปี ซึ่งเมื่อมีการซักถาม เด็กในวัยดังกล่าวที่เรียนอยู่ในชั้นเรียนเดียวกันเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ในการเล่นลูกหิน ก็พบว่าเด็กมีความรู้ความเข้าใจตรงกันอย่างถูกต้อง (Gruber and Voneche 1977: 163)

จากพัฒนาการทางสติปัญญาทั้ง 4 ขั้นนี้ เพียเจต์ได้นำมาเป็นหลักเกณฑ์ในการแบ่งขั้นพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์ออกเป็น 3 ขั้นดังนี้

ขั้นก่อนจริยธรรม ตรงกับขั้นที่ 1 ของพัฒนาการทางสติปัญญา เด็กในขั้นนี้ยังไม่สามารถรับรู้สิ่งแวดล้อมได้อย่างละเอียด มีแต่ความปรารถนาที่จะสนองตอบความต้องการทางกาย โดยไม่คำนึงความควรไม่ควร ต่อเมื่อเด็กรู้จักพูดเป็นภาษา จึงเริ่มรับรู้สภาพแวดล้อม และตระหนักในบทบาทของตนเองต่อผู้อื่นมากขึ้น

ขั้นยึดคำสั่ง ตรงกับขั้นที่ 2 และคาบเกี่ยวถึงบางส่วนในขั้นที่ 3 ของพัฒนาการทางสติปัญญา เด็กที่มีพัฒนาการทางจริยธรรมอยู่ในขั้นนี้จะมีความเกรงกลัวผู้ใหญ่ และเห็นว่าคำสั่งตลอดจนกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติตาม

ขั้นยึดหลักแห่งตน ตรงกับส่วนที่เหลือในขั้นที่ 3 และครอบคลุมตลอดถึงขั้นที่ 4 ของพัฒนาการทางสติปัญญา เพียเจต์เชื่อว่าพัฒนาการทางจริยธรรมในขั้นนี้ เกิดจากการพัฒนาการทาง

สติปัญญา และประสบการณ์ในการมีบทบาทในกลุ่มเพื่อนเด็กด้วยกัน เด็กจะสามารถใช้ความคิดอย่างมีเหตุผลประกอบการตัดสินใจ และรู้จักตัวกฎเกณฑ์เฉพาะตัวไว้ยึดถือเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติ (กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, กองวิจัยทางการศึกษา 2527: 7-8; ดวงเดือน พันธุนาวิน และเพ็ญแข ประจวบจันทึก 2520: 39-40)

ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างพัฒนาการทางสติปัญญาและพัฒนาการทางจริยธรรมตามทฤษฎีของเพียเจต์

พัฒนาการทางสติปัญญา	พัฒนาการทางจริยธรรม
<p>ขั้นที่ 1 การเคลื่อนไหวเพื่อสนองตอบความต้องการ แห่งตน (The Sensorimotor Period) 0-2 ปี</p>	<p>ขั้นก่อนจริยธรรม</p>
<p>ขั้นที่ 2 การคิดโดยใช้ความรู้สึกและจินตนาการ (Preperational Thought) 2-7 ปี</p>	<p>ขั้นยึดคำสั่ง</p>
<p>ขั้นที่ 3 การคิดเกี่ยวกับสิ่งที่เป็นรูปธรรม (Concrete Operations) 7-11 ปี</p>	<p>ขั้นยึดหลักแห่งตน</p>
<p>ขั้นที่ 4 การคิดในสิ่งที่เป็นนามธรรมและการคิด ตามหลักตรรกวิทยา (Propositional or Formal Operations) 11-12 ถึง 14-15 ปี</p>	

ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาและจริยธรรมของโคลเบอร์ก โคลเบอร์กได้ศึกษาพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์ ตามแนวทฤษฎีของเพียเจต์ โดยให้ความสำคัญเป็นพิเศษในเรื่องของเหตุผลเชิงจริยธรรม ทั้งนี้เพราะโคลเบอร์กเห็นว่าการใช้เหตุผลเพื่อตัดสินใจที่จะเลือกกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งในสถานการณ์ต่าง ๆ ย่อมจะแสดงให้เห็นถึงระดับความเจริญทางด้านจิตใจของบุคคล อันจะทำให้สามารถพิจารณาได้ว่าบุคคลนั้น ๆ มีจริยธรรมอยู่ในระดับหรือขั้นใด ตามทฤษฎีของโคลเบอร์ก จริยธรรมของมนุษย์จะแบ่งเป็น 3 ระดับ แต่ละระดับแยกได้เป็น 2 ขั้น ดังนี้ (กิริติ สิริวิเชียร 2524: 16-22)

จริยธรรมระดับก่อนกฎเกณฑ์ ประกอบด้วยขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม 2 ขั้นคือ ขั้นที่ 1 (อายุประมาณ 2-7 ปี) เป็นขั้นที่คนจะกระทำการต่าง ๆ โดยคิดถึงความปลอดภัยทางกายภาพของตนเองเป็นหลัก เนื่องจากผู้ที่มีจริยธรรมในขั้นนี้มักจะยังมีอายุน้อย พฤติกรรมเชิงจริยธรรมส่วนใหญ่จึงเกิดจากการเชื่อฟังผู้ใหญ่ ซึ่งมีอำนาจทางกายสูงกว่า เพราะกลัวการถูกลงโทษ

ขั้นที่ 2 (อายุประมาณ 7-10 ปี) เป็นขั้นที่คนเราจะกระทำการต่าง ๆ โดยเริ่มคิดถึงคนอื่นขึ้นมาบ้าง แต่ก็เกินไปเพราะหวังที่จะได้รับประโยชน์ตอบแทน ในขณะที่เดียวกันก็เริ่มรู้จักตอบแทนผู้อื่นแบบเด็ก ๆ ในทำนอง "เขาให้ฉัน ฉันก็ต้องให้เขา"

จริยธรรมระดับกฎเกณฑ์ ประกอบด้วยขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอีก 2 ขั้นคือ ขั้นที่ 3 (อายุประมาณ 10-13 ปี) เป็นขั้นที่คนเราเริ่มรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา และจะปฏิบัติตนตามที่กลุ่มเห็นว่าเหมาะสม แรงจูงใจที่จะประพฤติจริยธรรมในขั้นนี้ก็คือ การได้เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น โดยเฉพาะกลุ่มคนที่ตนเองเกี่ยวข้องด้วย

ขั้นที่ 4 (อายุประมาณ 13-16 ปี) เป็นขั้นที่คนเราจะหันเข้าหากฎเกณฑ์ กฎหมาย หรือระเบียบแบบแผนในสังคมแทนการทำในสิ่งที่กลุ่มเห็นชอบ โดยการปฏิบัติตามกฎหมาย หรือระเบียบของสังคม จะเป็นไปในลักษณะที่ยึดมั่นอย่างเคร่งครัด ไม่ว่าจะเห็นด้วยหรือไม่ก็ตาม

จริยธรรมระดับเหนือกฎเกณฑ์ ประกอบด้วยขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม 2 ขั้นคือ ขั้นที่ 5 (อายุประมาณ 16-25 ปี) เป็นขั้นที่แม้ว่าคนเราจะยังคงยึดถือกฎหมาย หรือกฎเกณฑ์ของสังคม แต่ก็มีความคิดว่ากฎหมายหรือกฎเกณฑ์ดังกล่าวอาจเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้ ถ้าเป็นความต้องการของคนส่วนใหญ่ และเป็นสิ่งที่ชอบด้วยเหตุผล

ขั้นที่ 6 (อายุ 25 ปีขึ้นไป) เป็นขั้นที่คนจะมีความล้าในหลักการต่าง ๆ ทางจริยธรรมที่เป็นอุดมคติสากล หลักจริยธรรมที่สำคัญที่สุดจะเกี่ยวข้องกับเรื่องความยุติธรรม ความเสมอภาค และความภาคภูมิใจในศักดิ์ศรีของการเป็นมนุษย์ หลักการเหล่านี้อยู่ในระดับสูงกว่าค่านิยมทางสังคม ตลอดจนกฎหมายต่าง ๆ ทั้งหลายที่เขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม

นักทฤษฎีกลุ่มนี้เชื่อว่าจริยธรรมในตัวของมนุษย์เกิดจากกระบวนการสังคมประภค

(Socialization) การซึมซาบ (Internalization) และการเลียนแบบ (Identification) ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมที่สำคัญได้แก่ ทฤษฎีของอัลเบิร์ต แบนดูรา (Albert Bandura) นักจิตวิทยาชาวแคนาดา ตามทฤษฎีของแบนดูรา การเรียนรู้ของมนุษย์ส่วนหนึ่งจะเกิดจากประสบการณ์ที่ได้รับโดยตรง และอีกส่วนหนึ่งจะเกิดจากการสังเกตตัวแบบ ซึ่งมี 3 ประเภทคือ ตัวแบบจริง ได้แก่ตัวแบบที่แสดงพฤติกรรมจริงให้เห็น ตัวแบบสัญลักษณ์ ได้แก่ตัวแบบในโทรทัศน์ ภาพยนตร์หรือรูปภาพต่าง ๆ และตัวแบบประเภทสุดท้าย ได้แก่คำบอกเล่า หรือสารบันทึก ซึ่งจะปรากฏในรูปของคำพูดและข้อเขียนต่าง ๆ ผลจากประสบการณ์ตรงและการสังเกตตัวแบบทั้ง 3 ประเภทดังกล่าวจะทำให้เกิดการเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่าง ๆ ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์กับเหตุการณ์ และความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับผลที่เกิดจากพฤติกรรม ทำให้สามารถคาดหวังได้ถึงวิธีการที่จะนำผลที่พึงปรารถนามาสู่ตน และในขณะที่เดียวกันก็มองเห็นวิธีการที่จะหลีกเลี่ยงผลที่เลวร้ายต่าง ๆ การคิดในเชิงประเมินเช่นนี้ จะนำไปสู่การตัดสินใจที่จะทำหรือไม่ทำพฤติกรรมต่าง ๆ และนำไปสู่การตั้งมาตรฐานการประพฤติสำหรับตนเอง ตลอดจนการควบคุมตนเองให้ปฏิบัติตามมาตรฐานนั้น (ชัยพร วิชชาวุธ 2525 : 241-245)

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาลักษณะทางจริยธรรมของมนุษย์ตามทฤษฎีจิตวิเคราะห์จึงมีจุดเน้นอยู่ที่การเลียนแบบผู้เลี้ยงดู และการพัฒนาของพลังงานทางจิต ที่เรียกว่า อิด อีโก้ และซูเปอร์อีโก้ ซึ่งจะเกิดขึ้นตามลำดับ เพื่อควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ ซึ่งถ้ามองในแง่หนึ่งก็จะคล้ายทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาและจริยธรรม ที่เชื่อว่าวัยและระยะเวลาที่ผ่านไปจะทำให้มนุษย์มีพัฒนาการทางสติปัญญาและจริยธรรมที่สูงขึ้นควบคู่กันไป ส่วนทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมก็รับเอาส่วนหนึ่งของทฤษฎีจิตวิเคราะห์เข้ามาเกี่ยวข้อง คือในเรื่องเกี่ยวกับการเลียนแบบ แต่ทฤษฎีนี้ไม่ได้เน้นที่การเลียนแบบผู้เลี้ยงดูเหมือนทฤษฎีจิตวิเคราะห์ หากจะเน้นที่ตัวแบบประเภท

ใด ๆ ก็ตาม ที่กระทำพฤติกรรมที่ทำให้เกิดผลกระทบที่ดี โดยทฤษฎีนี้เชื่อว่าตัวแบบต่าง ๆ ที่มนุษย์
ได้เห็นจากสังคม จะทำให้มนุษย์ได้รับประสบการณ์ทางอ้อม ซึ่ง เมื่อรวมกับประสบการณ์ที่ได้รับ
โดยตรงแล้ว ก็จะทำให้มนุษย์เกิด "การคิดในเชิงประเมิน" รู้จักตั้งมาตรฐานการประพฤติและ
ควบคุมตนเองให้ปฏิบัติตามมาตรฐานนั้น ได้ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าทฤษฎี

การเรียนรู้ทางสังคมมีส่วนคล้ายกับทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาและจริยธรรม เพราะเชื่อใน
หลักการแสวงหารางวัล และหลีกเลี่ยงการลงโทษเหมือนกัน นอกจากนี้แม้ว่าทฤษฎีการเรียนรู้
ทางสังคมจะไม่ได้กล่าวถึงวัยและสติปัญญาในการพัฒนาคุณลักษณะด้านจริยธรรมในตัวมนุษย์ แต่
เราก็อธิบายไม่ได้ว่าทั้งประสบการณ์ทางตรงก็ดี ประสบการณ์ทางอ้อมก็ดี ที่กล่าวถึงในทฤษฎีนี้
เป็นสิ่งที่มนุษย์จะได้เรียนรู้และสั่งสม เพิ่มขึ้นตามวัย และการรู้จักคิดในเชิงประเมินก็ดี หรือการ
รู้จักตั้งมาตรฐานการประพฤติสำหรับตนเองก็ดี ก็ต้องอาศัยสติปัญญาและวิจารณญาณเป็นเครื่อง
นำทาง ในทำนองเดียวกัน แม้ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาและจริยธรรมจะไม่ได้กล่าว เน้น
ในเรื่องของประสบการณ์ทางสังคม แต่เราก็ต้องยอมรับเช่นกันว่าในกรณีของมนุษย์ที่อยู่อย่าง
โดดเดี่ยว ไม่เคยมีปฏิกริยาในเชิงสัมพันธ์กับผู้อื่นแล้ว พัฒนาการทางสติปัญญาและพัฒนาการทาง
จริยธรรมก็อาจจะไม่เกิดขึ้นในวัยต่าง ๆ ตามที่ระบุไว้ในทฤษฎีก็ได้ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าทั้งทฤษฎี
พัฒนาการทางสติปัญญาและจริยธรรม และทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมต่างก็มีแนวคิดแฝงที่อิงซึ่งกัน
และกันอยู่ และเมื่อนำทั้งสองทฤษฎีมารวมกัน เข้า ก็จะทำให้สามารถเข้าใจถึงการพัฒนาลักษณะ
เชิงจริยธรรมในตัวมนุษย์ได้ดีขึ้น

1.4 สถาบันที่มีอิทธิพลต่อการสร้าง เสริมลักษณะทางจริยธรรมของมนุษย์

แหล่งสร้าง เสริมลักษณะทางจริยธรรมให้เกิดขึ้นในตัวมนุษย์นั้น จะได้แก่บุคคล
และสถาบันทั้งหลายทั้งปวง ที่แวดล้อมมนุษย์อยู่ อันพอสรุปได้ดังนี้ (ชำ เลือง วุฒิจันทร์ 2534 ข.
76-77)

1) สถาบันครอบครัว อันได้แก่ บิดา มารดา ผู้ปกครอง ญาติผู้ใหญ่

ตลอดจนสมาชิกอื่น ๆ ในครอบครัว จะเป็นแหล่งแรกที่ทำหน้าที่ปลูกฝังและถ่ายทอดลักษณะทาง
จริยธรรมให้แก่เด็ก มีงานวิจัยจำนวนมากทั้งในและนอกประเทศที่ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์
ระหว่างรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูกับลักษณะทางจริยธรรมของเด็ก ซึ่งส่วนใหญ่ปรากฏผลว่า เด็ก
ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบได้รับความรักมาก จะมีลักษณะทางจริยธรรมสูงกว่าเด็กที่ได้รับการ
อบรมเลี้ยงดูแบบได้รับความรักน้อย เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมมาก จะมีลักษณะ

เชื่อฟัง สุภาพ เอื้อเฟื้อ แต่มีลักษณะขี้อาย เก็บตัว ใจน้อย และชอบพึ่งพาผู้ใหญ่ ส่วนเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อย จะไม่เชื่อฟัง ไม่มีความรับผิดชอบ และขาดสมาธิ ในขณะที่เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล จะเป็นเด็กที่ไม่ก้าวร้าว รู้จักรับผิดชอบชีวิต และรู้สึกละเอียดใจเมื่อทำผิด

2) กลุ่มเพื่อน มีบทบาทสำคัญไม่น้อยในการสร้างค่านิยมและลักษณะทางจริยธรรม ทั้งที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นในตัวเด็ก โดยเฉพาะในเด็กที่ย่างเข้าสู่วัยรุ่นนั้น กลุ่มเพื่อนจะมีอิทธิพลมาก ดังที่เพียเจทท์กล่าวถึง "ขั้นยึดหลักแห่งตน" ในทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของเขา ซึ่งตรงกับช่วงที่เด็กมีอายุระหว่าง 11-15 ปีว่า ในขั้นนี้การพัฒนาทางสติปัญญาและประสบการณ์จากการมีบทบาทในกลุ่มเพื่อน จะทำให้เด็กรู้จักคิดก่อนตัดสินใจ และรู้จักตั้งกฎเกณฑ์เป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติ ส่วนโคลเบอร์กก็กล่าวไว้ในขั้นที่ 3 ของ "จริยธรรมระดับกฎเกณฑ์" ซึ่งจะเกิดในช่วงที่คนเรามีอายุประมาณ 10-13 ปีว่า แรงจูงใจที่จะมีผลต่อพฤติกรรมของคนในขั้นนี้ก็คือ การได้เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น โดยเฉพาะกลุ่มคนที่ตนเองเกี่ยวข้องด้วย ซึ่งกลุ่มคนที่คนในวัยนี้เกี่ยวข้องด้วยมากที่สุดก็คงจะได้แก่กลุ่มเพื่อนนั่นเอง

3) สถาบันทางศาสนา สถาบันนี้มักมีความผูกพันกับคนในสังคม นับตั้งแต่เกิดจนตาย โดยเหตุที่การนับถือศาสนาเป็นค่านิยมที่สำคัญของสังคมเกือบทุกสังคม และตามธรรมชาติของมนุษย์ทุกคนก็ต้องการมีสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ โดยเฉพาะในยามที่เกิดความทุกข์อยู่แล้ว ดังนั้นคนทุกคนจึงมักเลือกนับถือศาสนาใดศาสนาหนึ่ง การรับเอาหลักธรรมในศาสนามาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ดี การประกอบกิจกรรม ตลอดจนพิธีกรรมต่าง ๆ ทางศาสนาก็ดี มักจะทำให้คนเราเกิดมโนทัศน์ทางจริยธรรมในด้านต่าง ๆ ดังเช่นคนที่นับถือพุทธศาสนา หากกระทำการต่าง ๆ โดยปราศจากอกุศล (ความโลภ ความโกรธ และความหลง) และอคติ (ความรัก ความชัง ความเขลา หรือความกลัว) คายที่พระพุทธองค์สอนไว้ ก็จะทำให้เกิดมโนทัศน์ในด้านความยุติธรรม สามารถตัดสินใจหรือพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างเที่ยงตรง หรือคนที่ทำบุญด้วยการปล่อยนกปล่อยปลา ก็อาจเกิดมโนทัศน์เกี่ยวกับความเมตตากรุณาได้ เป็นต้น

4) สื่อสารมวลชนหรือสื่อมวลชน สื่อสารมวลชนหรือสื่อมวลชนทุกรูปแบบ อาทิเช่น วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ บทเพลง หนังสือพิมพ์ และสิ่งพิมพ์ประเภทอื่น ๆ ล้วนมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคนในสังคม โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนมาก ซึ่งหากจะอธิบายตามทฤษฎี

การเรียนรู้ทางสังคมของแบนคูรา สื่อสารมวลชนหรือสื่อมวลชนก็จะมีบทบาทในการสร้างเสริมลักษณะทางจริยธรรมให้กับคนเราได้ด้วยการให้เรียนรู้ผ่านตัวแบบใน 2 ประเภทคือ ตัวแบบสัญลักษณ์จากภาพยนตร์และโทรทัศน์ เป็นต้น และตัวแบบที่ปรากฏในสิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ

5) สถาบันการศึกษา เป็นแหล่งที่มีหน้าที่โดยตรงในการให้ความรู้ทั้งในด้านพุทธิศึกษาและจริยศึกษาแก่เด็กและเยาวชนในวัยเรียน โดยสถาบันการศึกษาอาจจัดวิชาจริยศึกษาขึ้นเป็นวิชาหนึ่งในหลักสูตร หรืออาจส่งเสริมให้ครูทุกคนพยายามสอดแทรกจริยศึกษาในการสอนวิชาต่าง ๆ เพื่อมุ่งสร้างเสริมลักษณะทางจริยธรรมให้พัฒนาขึ้นในตัวผู้เรียนอย่างจริงจัง สำหรับในสังคมไทย กระทรวงศึกษาธิการได้มีการกำหนดแนวทางในการจัดจริยศึกษาสำหรับสถาบันการศึกษาในระดับต่าง ๆ ไว้ รวมทั้งโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาด้วย แนวทางการจัดจริยศึกษาสำหรับโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ได้กำหนดขึ้นโดยคำนึงถึงข้อเท็จจริงที่ว่า นักเรียนระดับนี้กำลังอยู่ในวัยที่มีความสามารถจะคิดในสิ่งที่ เป็นนามธรรมอย่างเป็นแบบแผนตามทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจท์ และมีจริยธรรมอยู่ในระดับกฎเกณฑ์ตามทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาและจริยธรรมของโคลเบอร์ก โดยมีความต้องการที่จะประพฤติดีประพฤดิชอบ เพื่อสนองความคาดหวังของผู้อื่น และมีแนวโน้มที่จะปฏิบัติตามระเบียบ กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ด้วยดี เพราะมีความคิดว่าความมีเกียรติยศ และความเป็นคนน่านับถือ นั้น เป็นสิ่งที่ได้มาจากการรักษากฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของสังคม ดังนั้นโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาจึงควรส่งเสริมลักษณะทางจริยธรรมในตัวนักเรียน โดยการจัดจริยศึกษาตามแนวทางดังนี้ (ชำ เลื่อง วุฒิจันทร์ 2524 ช. 89-90)

1. จัดโรงเรียนและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้เอื้ออำนวยต่อการสอนจริยศึกษาในโรงเรียนอย่างสืบเนื่องสม่ำเสมอ ไม่ให้มีสภาพเสื่อมโทรม ขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อย สกปรกรกรุงรัง ไม่ว่าจะเป็นส่วนใดก็ได้ในโรงเรียน
2. หัวหน้าสถานศึกษา ครู อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ทุก ๆ คน ในโรงเรียน ประพฤติตน เป็นผู้มีความประพฤติดีและมีจริยธรรมตามหน้าที่ของตนเองโดยสม่ำเสมอจนเป็นนิสัย
3. ดำเนินการอบรมสั่งสอนนักเรียนทั้งในและนอกห้องเรียนให้ประพฤติปฏิบัติตามหลักจริยธรรมและหน้าที่ของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอสืบเนื่องไม่ขาดตอน
4. สังคมและสิ่งแวดล้อมภายนอกโรงเรียนมีอิทธิพลในด้านจริยธรรมต่อนักเรียนมาก จึงควรจัดแนวปฏิบัติในด้านจริยธรรมภายในโรงเรียน โดยให้สัมพันธ์กับสังคมและสิ่งแวดล้อมภายนอกโรงเรียนอย่างเหมาะสม
5. กำหนดระเบียบข้อของโรงเรียนในส่วนต่าง ๆ ตามหลักจริยธรรม และดำเนินการให้นักเรียนถือปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ โดยครูต้องพรีำสอนและคอยเฝ้าดูเพื่อเป็นการฝึกวินัยในตนเองของนักเรียนไปในตัวด้วย

6. การสอนจริยธรรมในห้องเรียนจะต้องมีทั้งการเรียนทฤษฎีและปฏิบัติ โดยให้ปฏิบัติจริง และปฏิบัติจน เป็นนิสัย เป็นการสำคัญ

7. สอดแทรกจริยศึกษาในการสอนวิชาอื่น ๆ และการจัดกิจกรรมทุกประการ ของโรงเรียน

8. จัดให้มีอุปกรณ์การสอนจริยศึกษา กิจกรรมส่งเสริมจริยศึกษา และห้อง จริยศึกษาตามความ เหมาะสม

9. จัดให้มีการประเมินผลและวัดผลการจัดและการสอนจริยศึกษาทุกระยะ และ ขอบประเมินผลและวัดผลมาปรับปรุงการจัดและการสอนจริยศึกษาในโรงเรียนให้ นักเรียนได้มีคุณสมบัติสมบูรณ์ตามความมุ่งหมายของการศึกษาในแผนการศึกษาแห่งชาติ

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องนวนิยาย

2.1 ความหมายของนวนิยาย

คำว่า "นวนิยาย" แปลตามตัวอักษร หมายถึง เรื่องเล่าแบบใหม่ มาจากคำว่า "นว" ซึ่งแปลว่าใหม่ กับคำว่า "นิยาย" ซึ่งแปลว่าเรื่องเล่า คำนี้เป็นคำที่มีบัญญัติขึ้นเพื่อให้ ตรงกับคำว่า "Novel" ในภาษาอังกฤษที่มีรากศัพท์มาจากคำภาษาละตินว่า "Novellus" แปลว่าใหม่ ทั้งนี้เนื่องมาจากงาน เขียนประเภทนวนิยายนี้เพิ่งจะ เริ่มมีขึ้น ในประเทศแถบตะวันตกเมื่อ คริสต์ศตวรรษที่ 18 นี้เอง โดยมีลักษณะและองค์ประกอบตามที่มีผู้กล่าวถึงและให้คำนิยามไว้ดังนี้

The World Book Encyclopedia ("Novel" 1971: 442) ให้นิยาม คำว่านวนิยายว่า คือคำประพันธ์ประเภทร้อยแก้วอย่างยาว ที่เกิดจากจินตนาการอันหลากหลาย ซึ่งมักจะแต่งขึ้นเพื่อความบันเทิงเริงรมย์ แต่วัตถุประสงค์ที่สำคัญก็คือ เพื่อช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจ ชีวิตดีขึ้น นวนิยายมักเป็น เรื่องเกี่ยวกับมนุษย์ แต่บางเรื่องก็เกี่ยวกับสัตว์และสิ่งนอกเหนือ ธรรมชาติ นวนิยายไม่เพียงแต่จะช่วยอบรมสั่งสอนมนุษย์และมีอิทธิพลต่อสังคม แต่จะทำให้ ผู้อ่านสามารถเข้าใจผู้อื่นได้ดีขึ้น มีจิตใจกว้างขวางขึ้น และรู้จักเห็นอกเห็นใจผู้อื่นมากขึ้น

เฮนรี เจมส์ (James, quoted in Districh and Sundell 1974: 8) กล่าวว่าในความหมายอย่างกว้าง นวนิยายคือการสะท้อนภาพของชีวิตตามความนึกคิดของ ผู้แต่งแต่ละคน และคุณค่าของนวนิยายจะขึ้นอยู่กับความเข้มข้นของการสะท้อนภาพดังกล่าว

ซารี ชอร์ (Shaw 1972: 257) กล่าวว่า นวนิยายคือบันเทิงคดีประเภทร้อยแก้ว ที่แต่งขึ้นเพื่อวาดภาพความเป็นไปของตัวละคร และนำเสนอเหตุการณ์ในฉากต่าง ๆ นวนิยายจะมีความยาวตั้งแต่ 30,000 คำขึ้นไป โดยจะยาวเกินกว่านั้นเท่าใดก็ได้ นวนิยาย

จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับชีวิต ซึ่งประกอบด้วยความขัดแย้ง (conflict) ตัวละคร (characters) บทบาทของตัวละคร (action) ฉาก (settings) และแก่นเรื่อง (theme)

ประภาศรี สีหอำไพ (2527: 120) ได้ให้ความหมายของนวนิยายไว้ โดยกล่าวถึงองค์ประกอบเช่นกันว่า

นวนิยาย หมายถึง เรื่องสมมติ (fiction) ที่เขียนเป็นเรื่องราวสั้น เน้นความสมจริงตามเค้าโครงเรื่อง มีจุดมุ่งหมายเพื่อความบันเทิงจรจโรงใจผู้อ่าน มีความยาวประมาณหนึ่งหมื่นคำขึ้นไป มีตัวละคร เหตุการณ์ และปัญหาตามจินตนาการของผู้เขียน ถ่ายทอดความรู้สึกออกมาให้ผู้อ่านสะเทือนอารมณ์เมื่อถึงจุดสุดยอดของเรื่อง นวนิยายมีองค์ประกอบสำคัญคือ มีเค้าโครงเรื่อง (plot) ฉาก (scene) ตัวละคร (characters) แนวคิดหรือแก่นของสารหรือแก่นเรื่อง (theme) ตลอดจนสำนวนภาษา (style) . . .

จรุญท์ เพชรรมณี (2523: 89) กล่าวถึงความหมายของนวนิยายว่า หมายถึง "เรื่องเล่าที่สมมติขึ้น ซึ่งมีความยาวเกิน 30,000 คำ เป็นเรื่องจำลองมาจากชีวิตจริง สามารถแสดงให้เห็น เหตุผลที่ปรุงแต่งชีวิตขึ้นตามหลักความจริงทั้งมวล และมีการวิเคราะห์พฤติกรรมตามหลักจิตวิทยาอย่างสมบูรณ์" ซึ่งคล้ายกับความหมายที่ สีหอำไพ นิธิจฎวาล และ นิติยา กาญจนะวรรณ (2520: 21) เคยให้ไว้ว่า "นวนิยายหรือ novel เป็นวรรณกรรมที่ใช้ภาษาร้อยแก้วในการเขียน เพื่อบรรยายถึงความเป็นอยู่ของมนุษย์ การกระทำ ผลของความคิด และกระทำที่มีต่อความเป็นไปของชีวิต"

กล่าวโดยสรุป นวนิยายจึงหมายถึงงานเขียนประเภทร้อยแก้ว ซึ่งแต่งขึ้นโดยอาศัยจินตนาการของผู้เขียน เพื่อมุ่งที่จะให้ความบันเทิงเป็นหลัก แต่ผลพลอยได้สำคัญที่ผู้อ่านมักจะได้จากนวนิยายก็คือ การเข้าใจโลก เข้าใจความเป็นไปของชีวิต และเข้าใจผู้อื่นได้ดีขึ้น อันจะทำให้เกิดการพัฒนาทั้งในด้านความคิดและจิตใจ และตามคำจำกัดความของนวนิยายที่มีผู้ให้ไว้ ส่วนใหญ่จะกำหนดความยาวของนวนิยายไว้ไม่ต่ำกว่า 30,000 คำ โดยไม่มีการจำกัดความยาวขั้นสูงสุด ส่วนองค์ประกอบที่สำคัญของนวนิยายได้แก่ โครงเรื่อง (plot) แก่นเรื่อง (theme) ฉาก (settings) และตัวละคร (characters) ซึ่งจะเป็นผู้แสดงบทบาท (action) และทำให้เห็นความขัดแย้ง (conflict) ต่าง ๆ

2.2 ประเภทของนวนิยาย

การแบ่งประเภทของนวนิยายอาจทำได้ 2 วิธีคือ แบ่งตามแนวคิด ซึ่งผู้แต่งใช้เป็นหลักและเป้าหมายในการเขียน และแบ่งตามลักษณะของเนื้อเรื่อง

การแบ่งนวนิยายตามแนวคิดที่ใช้เป็นหลักและเป้าหมายในการเขียน จะแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้ (ลีธธา พินิจภูวดล และนิตยา กาญจนวรรณ 2520: 22-25

- 1) นวนิยายแนวคลาสสิก (Classicism) คือ นวนิยายที่เขียนขึ้นโดยอาศัยเค้าโครงเรื่องจากประวัติศาสตร์หรือวรรณคดีโบราณ
- 2) นวนิยายแนวโรแมนติก (Romanticism) คือ นวนิยายที่ไม่ให้ความสำคัญต่อปรัชญา เหตุผล คติธรรม แต่จะมุ่งแสดงความเป็นไปของความรู้สึก สาเหตุของความรู้สึก การคลี่คลายขยายตัวของความรู้สึก และผลสุดท้ายของความรู้สึก
- 3) นวนิยายแนวสังคมนิยม (Realism) คือ นวนิยายที่ได้เค้าโครงเรื่องมาจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตมนุษย์ หรือกล่าวถึงความเป็นไปของสังคมในด้านต่าง ๆ เช่น การเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สงคราม เป็นต้น
- 4) นวนิยายแนวธรรมชาตินิยม (Naturalism) แต่เดิมเป็นนวนิยายที่มุ่งแสดงให้เห็นความสำคัญของธรรมชาติว่าเป็นสิ่งประเสริฐ และจำเป็นต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์ ต่อมานวนิยายแนวนี้เปลี่ยนเป็นกล่าวถึงธรรมชาติของมนุษย์ โดยจะเน้นที่ธรรมชาติฝ่ายต่ำมากกว่าธรรมชาติฝ่ายสูง
- 5) นวนิยายแนวเหนือธรรมชาติ (Surrealism) และ ภูติผีปีศาจ (Exorcism) คือนวนิยายที่เกิดจากจินตนาการอันกว้างไกลหรือความเชื่อในส่วนลึกของผู้แต่ง นวนิยายที่เขียนในแนวนี้มักเป็นเรื่องเกี่ยวกับภูติผีวิญญาณ อภินิหารต่าง ๆ
- 6) นวนิยายแนวสัญลักษณ์นิยม (Symbolism) นวนิยายแนวนี้มักจะไม่กล่าวถึงความจริงอย่างตรงไปตรงมา แต่จะนำสิ่งอื่นมากล่าวถึง เพื่อเป็นทางชักนำความคิดของผู้อื่นให้ไปสู่ความจริงนั้น เช่น กล่าวถึงบารดาและบุตร เพื่อชักนำความคิดไปสู่ประเทศชาติและประชาชน เป็นต้น

7) นวนิยายแนวธรรมนิยม (Moralism) คือ นวนิยายที่มุ่งเสนอหลักธรรมหรือปรัชญาในการดำเนินชีวิตต่อผู้อื่น เพื่อยกระดับจิตใจให้สูงขึ้น

8) นวนิยายแสดงแนวคิดประทับใจ (Impressionism) คือ นวนิยายที่มุ่งถ่ายทอดความรู้สึกที่ประทับใจ โดยอาศัยศิลปะการบรรยายพรรณนาด้วยถ้อยคำสำนวนที่คมคาย เฉียบแหลม เป็นสำคัญ

9) นวนิยายแสดงข้อมูลที่แปลกใหม่ (New-Matter of Factness) คือ นวนิยายที่มุ่งให้ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องราวความรู้ใหม่ ๆ ในวงการต่าง ๆ เช่น วิทยาศาสตร์ ธุรกิจ เกษตรกรรม อุตสาหกรรม เป็นต้น

การแบ่งนวนิยายตามลักษณะของเนื้อเรื่อง จะแบ่งได้เป็น 15 ประเภทดังนี้ (Komroff 1950: 28-29)

1) นวนิยายเชิงชีวประวัติ (Biographical) นวนิยายประเภทนี้มักจะได้เค้าโครงเรื่องมาจากชีวิตจริงของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือชีวิตจริงของผู้แต่งเอง

2) นวนิยายสะท้อนสังคม (Social) นวนิยายประเภทนี้จะตีแผ่สังคมในด้านใดด้านหนึ่ง หรือมุมใดมุมหนึ่ง

3) นวนิยายแนวประวัติศาสตร์ (Historical) นวนิยายประเภทนี้จะใช้ฉากเหตุการณ์ที่เกิดในยุคสมัยที่ล่วงมาแล้ว โดยอาจจะได้เค้าโครงเรื่องมาจากเรื่องจริง หรือเป็นเรื่องที่แต่งขึ้นใหม่ก็ได้

4) นวนิยายเน้นแก่นเรื่อง (Thematic Novel) เป็นนวนิยายที่จะให้แนวคิดในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างเด่นชัด

5) นวนิยายจบในตอน (Episodic) เป็นนวนิยายที่เรื่องราวในแต่ละตอนอาจจบในตอนโดยไม่ต่อเนื่องกัน แต่ก็สัมพันธ์กันในลักษณะที่ใช้ตัวละครชุดเดียวกัน

6) นวนิยายผู้ร้ายผู้ดี (Picaresque) มักจะเป็นนวนิยายจบในตอนที่มีตัวละครเอกเป็นผู้ร้ายหรือจอมโจร

- 7) นวนิยายแนวจิตวิทยา (Psychological) เป็นนวนิยายที่มุ่งแสดงถึงสภาพจิต ในลักษณะต่าง ๆ ทั้งที่ปกคิและผิปกคิ
- 8) นวนิยายสะท้อนปัญหา (Problem Novel) นวนิยายประเภทนี้จะมุ่งแสดงถึงปัญหาต่าง ๆ ของมนุษยชาติ เช่น ด้านการเมือง ความเสื่อมโทรมของสังคม ความขัดแย้งระหว่างชนชาติ การหย่าร้าง การกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน เป็นต้น
- 9) หุสนิยาย (Humor) นวนิยายประเภทนี้จะเป็นเรื่องเบาสมอง ที่มุ่งให้ผู้อ่านเกิดความขบขัน
- 10) จินตนิยาย (Fantasy) นวนิยายประเภทนี้เกิดจากจินตนาการอันกว้างไกลของผู้แต่งเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ เช่น เกี่ยวกับดินแดนอันลึกลับไกลโพ้นที่ไม่มีอยู่จริงในโลกนี้เป็นต้น
- 11) นวนิยายยั่วล้อหรือเสียดสีประชดประชัน (Satire) เป็นนวนิยายที่มุ่งล้อเลียนหรือเหน็บแนมพฤติกรรมที่ชั่วร้ายหรือการกระทำที่ป่าเถื่อนต่าง ๆ
- 12) นวนิยายผจญภัย (Adventure) เป็นนวนิยายที่มุ่งแสดงถึงการเสี่ยงภัยของตัวละคร ในขณะที่เดินทางไปในดินแดนต่าง ๆ และความกล้าหาญในการผจญภัยอันตรายนั้น
- 13) นวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนและแนวลึกลับ (Detective and Mystery) นวนิยายประเภทนี้พัฒนามาจากวรรณกรรมของ เอ็ดการ์ เอลเลน โป (Edgar Allan Poe) และ วิลคีย์ คอลลินส์ (Wilkie Collins) เรื่องที่มีชื่อเสียงมากคือ ชุดของ เซอร์ลอค โชมส์ (Sherlock Holmes Mysteries)
- 14) นวนิยายเขย่าขวัญ และแสดงสิ่งเหนือธรรมชาติ (Horror and Supernatural) นวนิยายประเภทนี้จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับสัตว์ประหลาด ภูตผีปิศาจ สิ่งลี้ลับมหัศจรรย์ และปาฏิหาริย์ต่าง ๆ ซึ่งอาจไม่สามารถอธิบายได้ด้วยเหตุผลทางวิทยาศาสตร์
- 15) นวนิยายลูกทุ่ง (Novel of the Soil) นวนิยายประเภทนี้จะเน้นที่ฉากในชนบท และจะสร้างโครงเรื่องและตัวละครจากฉากนั้น

2.3 คุณค่าของนวนิยาย

แม้ว่าในสมัยหนึ่งนวนิยายจะเคยเป็นงานเขียนที่ผู้ใหญ่ไม่ส่งเสริมให้เด็กอ่าน เพราะเห็นว่านวนิยายมักเขียนในแนวพาฝัน และมุ่งความบันเทิง เริมรมย์เป็นหลัก จึงเกรงว่าเมื่อเด็กอ่านแล้วจะเกิดอาการ "ติด" จนเสียการเรียน ทั้งยังอาจทำให้จิตใจฟุ้งซ่านเพื่อผินไปกับลักษณะและพฤติกรรมของตัวละครในเรื่องด้วย แต่ในปัจจุบันนวนิยายได้มีพัฒนาการขึ้นมาก ดังที่ ศรีศิลป์ บุญขจร (2523: 454) ได้เคยวิจัยและสรุปว่า "นวนิยายไทยมีพัฒนาการจากนวนิยายแนวพาฝันมาสู่นวนิยายเพื่อชีวิต พัฒนาจากนวนิยาย "เริมรมย์" มาสู่นวนิยาย "เริงปัญญา" และพัฒนาจากนวนิยายที่สะท้อน หรือได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม มาสู่การมุ่งเสนอนวนิยาย เพื่อนำหรือทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม" เมื่อเป็นเช่นนี้ คนทั่วไปจึงเห็นคุณค่าของนวนิยายมากขึ้น และยอมรับว่าการอ่านนวนิยายจะทำให้ได้ประโยชน์ ในหลายด้านดังที่ เทือก กุสุมา ณ อยุธยา (2511: 51) ได้รวบรวมไว้ดังนี้

1. ประโยชน์ที่เกิดในฐานะเป็นวรรณคดี คือทำให้ผู้อ่านได้รับความเพลิดเพลิน เกิดอารมณ์สะเทือนใจ และจินตนาการไปตามเนื้อเรื่อง
2. ประโยชน์อันเกิดแก่ผู้เขียนเอง คือทำให้ผู้เขียนได้ระบายอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด และให้ทัศนะหลักเกณฑ์ในการดำเนินชีวิตแก่ผู้อ่านตาม เจตนารมณ์และอุดมคติที่ตั้งไว้
3. ประโยชน์ในฐานะที่เป็นเครื่องบันเทิง ได้หลายยุคหลายสมัย หมายความว่า นวนิยายมักมีชีวิตอยู่ได้ตลอดไป ดังจะเห็นได้ว่านวนิยายบางเรื่องแม้ว่าจะเขียนขึ้นนานแล้ว หรือผู้เขียนเสียชีวิตไป แต่ก็ยังได้รับเลือกให้นำออกฉายทอดเป็นความบันเทิงในรูปอื่น ๆ เช่น ละครวิทยุ ละครโทรทัศน์ ภาพยนตร์ เป็นต้น
4. ประโยชน์ในด้านให้ความรู้ คือทำให้ผู้อ่านได้ความรู้เกี่ยวกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คน สภาพทางภูมิศาสตร์ของบ้านเมือง และขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมต่าง ๆ ของสังคม ซึ่งก็อาจเป็นสังคมในประเทศของผู้อ่านเอง หรือสังคมของประเทศอื่นก็ได้ ในกรณีที่เป็นการอ่านนวนิยายต่างประเทศ หรือนวนิยายที่ใช้ฉากต่างประเทศ
5. ประโยชน์ทางด้านภาษา คือทำให้ผู้อ่านได้สัมผัสและเห็นแบบอย่างของภาษาที่เรียบเรียงขึ้นอย่างประณีตบรรจง

6. ประโยชน์ทางด้านศีลธรรม คือผลจากพฤติกรรมของตัวละคร จะทำให้ผู้อ่านได้รับบทเรียน ตลอดจนแนวทางหรือหลักเกณฑ์ในการดำเนินชีวิต โดยไม่ต้องเสียเวลาไปลองถูกลองผิดด้วยตนเอง ในเรื่องนี้นวนิยายยังทำให้ผู้อ่านมีโลกทัศน์กว้างขึ้น และรู้จักตัวเองดีขึ้น ดังที่ ส.ศิวรักษ์ (2513: 64) กล่าวว่า

. . . ไม่ว่านักเขียนจะรู้ตัวว่าคนเขียนเรื่องว่าด้วยความดีความชั่วหรือไม่ก็ตาม นักเขียนย่อมจะแสดงทัศนะหรือมาตรการเกี่ยวกับระดับศีลธรรมจรรยาอย่าง ไม่ เป็นปัญหา เขาอาจจะเห็นด้วยกับระบบจริยธรรมของสังคม เขาอาจจะเทศน์สั่งสอนให้คนประพฤติปฏิบัติตามศาสนาโอวาท หรืออาจคัดค้านให้มีการปฏิรูประบบของสังคม แม้เขาจะไม่เอ่ยถึงจริยธรรม การกระทำ ความคิด คำพูดของตัวละครในเรื่องก็ส่องทัศนะของเขาออกมาให้ผู้อ่านเห็นพ้องด้วยหรือไม่เห็นด้วย เพราะฉะนั้นจึงกล่าวกันว่านวนิยายเป็นสื่อที่ได้ผลมาก ในการให้จินตนาการอันเกี่ยวกับศีลธรรมจรรยา อันอาจนำมาประพฤติได้ในสังคม คนอ่านอาจเห็นคล้ายตามความคิดและการกระทำของตัวละครในเรื่อง และตัวละครนั้น ๆ อาจมีส่วนช่วยให้ผู้อ่านได้พิจารณาว่าความคิดและการกระทำในชีวิตของผู้อ่านแต่ละคน นั้นดีเลวเพียงไรเมื่อเปรียบเทียบกับทัศนะของคนในนวนิยาย ที่เราเชื่ออย่างนี้ ประพฤติอย่างนี้ เราทำตามกฎเกณฑ์ของสังคมโดยเคยถามปัญหาทำไมหรือ เปล่า เราหลอกตัวเองว่าเราเป็นคนดีตามที่สังคมต้องการโดยเนื้อแท้แล้ว เราต้องการเป็นคนดีเช่นนั้นหรือ เปล่า การที่นวนิยายมีตัวละครต่างชนิดกัน ย่อมช่วยให้เรารู้จักประเภทของบุคคล มากออกไป ให้เราเข้าใจมนุษย์มากขึ้น เห็นทัศนะต่าง ๆ มากขึ้น และช่วยให้เรารู้จักปลง ทั้งในบางกรณีช่วยให้เรารู้จักให้อภัยโทษแก่เพื่อนมนุษย์ด้วย

7. ประโยชน์ในทางการเมือง คือนวนิยายบางเรื่องจะช่วยกระตุ้นให้ผู้อ่านเกิดความตื่นตัวทางการเมือง หรือเกิดจิตสำนึกที่ถูกต้องทางการเมือง เช่น เรื่องเมืองนิมิตร ของ เรียมเอง ที่แสดงให้เห็นโทษอันมหันต์ของสงคราม และชี้ให้เห็นว่าความเป็นชาตินิยมที่รักแต่ชาติของตัวเอง และมุ่งทำลายล้างชาติอื่นนั้น เป็นความคิดที่ไม่ถูกต้อง (ตรีศิลป์ บุญขจร 2521: 433) นอกจากนี้นวนิยายบางเรื่องยังแสดงให้เห็นปัญหาทางการเมืองและสังคม พร้อมกับเสนอแนวทางในการแก้ปัญหาไว้ด้วย เช่น เรื่องระย้าของสด ฐรมะโรหิต ซึ่งแสดงให้เห็นปัญหาเกี่ยวกับการฉ้อราษฎร์บังหลวง ระบบคนกลาง การผูกขาด ความฟุ้งเฟ้อ อันเป็นที่มาของความยากจน ซึ่งเป็นบ่อเกิดของคอมมิวนิสต์ และมีจุดมุ่งหมายที่จะเสนออุดมการณ์ในการแก้ไข ภัยพิบัติด้วยวิธีสหกรณ์ (ตรีศิลป์ บุญขจร 2521: 424) เป็นต้น

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าการอ่านนวนิยายจะทำให้ผู้อ่านได้รับประโยชน์อย่าง กว้างขวาง ทั้งในด้านความรู้และความจรโลงใจ อันจะทำให้เกิดการพัฒนาทั้งในด้านสติปัญญาและ

ความรู้สึกนึกคิด ในปัจจุบันจึงได้มีผู้พยายามวิเคราะห์ถึงคุณค่าในด้านต่าง ๆ ของนวนิยายกันมากขึ้น โดยที่การวิเคราะห์จะทำได้ในหลายแนวทางจะกล่าวถึงต่อไป

2.4 การวิเคราะห์นวนิยาย

เนื่องจากนวนิยายเป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่ง การวิเคราะห์นวนิยายจึงทำได้โดยอาศัยแนวทางในการวิเคราะห์วรรณกรรมเป็นเกณฑ์ ซึ่ง ศรีเรือน แก้วกังวาล (2529: 17-19) ได้กล่าวถึงแนวทางในการวิเคราะห์วรรณกรรมว่าทำได้น้อย 5 แนวคือ การวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์และตำนาน การวิเคราะห์เชิงเทคนิคและรูปแบบการเขียน การวิเคราะห์เชิงสังคมวิทยา การวิเคราะห์เชิงจิตวิทยา หรือเชิงพฤติกรรม และการวิเคราะห์เชิงปรัชญาและศีลธรรมจรรยา

การวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์และตำนาน เป็นการวิเคราะห์เพื่อให้ทราบว่าเรื่องที่น่ามาวิเคราะห์แต่เมื่อใด ผู้ใดแต่ง และคนในเรื่องมีจริงหรือไม่ การวิเคราะห์ในแนวดังกล่าว จึงยังไม่จำเป็นที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์นวนิยายของไทย เพราะเรื่องที่เก่าที่สุดก็ยังไม่เก่าจนถึงกับไม่ทราบว่าใครเป็นผู้แต่งหรือแต่งขึ้นเมื่อใด แต่นอกจากการวิเคราะห์แนวนี้แล้ว การวิเคราะห์ในแนวอื่น ๆ อีก 4 แนว สามารถนำมาใช้กับการวิเคราะห์นวนิยายได้เป็นอย่างดี โดยที่การวิเคราะห์ในแต่ละแนวจะมีจุดเน้นที่แตกต่างกันดังนี้

การวิเคราะห์เชิงเทคนิคและรูปแบบการเขียน ได้แก่การวิเคราะห์ในแง่ของศิลปะและสุนทรียภาพทางภาษา โดยพยายามวิเคราะห์ว่าการผูกเรื่องดีหรือไม่ดี น่าสนใจเพียงไร การแสดงออกทางด้านภาษา การเลือกเฟ้นถ้อยคำเป็นอย่างไร เหมาะสม ประทับใจ สละสลวย สื่อความหมายได้ดี ให้ความรู้สึกที่ภาษาмирสมิชีวิตจิตใจ และให้อารมณ์หรือไม่

การวิเคราะห์เชิงสังคมวิทยา การวิเคราะห์แนวนี้ทำได้อย่างกว้างขวาง เพราะวิชาสังคมวิทยาครอบคลุมความรู้หลายแขนงด้วยกัน เช่น เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม การศึกษา ประชากรศึกษา และโบราณคดี เป็นต้น นอกจากนี้สังคมวิทยายังเป็นวิชาที่ให้ความสำคัญกับเรื่องของพฤติกรรมกลุ่มด้วย เพราะฉะนั้นในการวิเคราะห์แนวนี้ ผู้วิเคราะห์จึงควรมีความรู้กว้างขวางหลายด้าน และต้องมีความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับพฤติกรรมกลุ่มพอสมควร เพื่อที่จะให้ความรู้ความเข้าใจนั้นมาตีแผ่ลักษณะการดำเนินชีวิตของบุคคลในท้องเรื่อง และค่านิยมของสังคม ตลอดจนความเป็นไปทางเศรษฐกิจและการเมืองที่ปรากฏในวรรณกรรมหรือนวนิยายที่หยิบยกมาวิเคราะห์

การวิเคราะห์เชิงจิตวิทยาหรือเชิงพฤติกรรม เป็นการวิเคราะห์เพื่อศึกษาถึงสาเหตุที่ทำให้ตัวละครมีบุคลิกลักษณะหรืออุปนิสัยดังที่ปรากฏในนวนิยาย ในขณะที่เดียวกันก็เป็นการวิเคราะห์ถึงสิ่งเร้าหรือแรงจูงใจที่ทำให้ตัวละครแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ด้วย ซึ่งจะทำให้ได้ข้อสรุปว่า นวนิยายที่นำมาวิเคราะห์สะท้อนภาพชีวิตของมนุษย์ออกมาได้อย่างสมจริงหรือไม่เพียงไร

การวิเคราะห์เชิงปรัชญาและศีลธรรมจรรยา เนื่องจากนวนิยายส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ การแสดงพฤติกรรมของมนุษย์ในนวนิยายจึงมักทำให้ผู้อ่านได้รับบทเรียนบางประการ อันจะช่วยพัฒนาปรัชญาชีวิต และยกระดับศีลธรรมจรรยาให้สูงขึ้น การวิเคราะห์นวนิยายในแนวนี้อาจเป็นการวิเคราะห์เพื่อพิจารณาว่านวนิยายที่นำมาวิเคราะห์นั้นมีความคุ้มค่าในเชิงดังกล่าวมากน้อยเพียงใด

อนึ่ง ในการวิเคราะห์นวนิยายในเชิงปรัชญาและศีลธรรมจรรยา นั้น ผู้วิเคราะห์อาจทำโดยการอ่านนวนิยายที่ต้องการวิเคราะห์ทั้งเรื่อง แล้วหยิบยกเอาแนวคิดเด่น ๆ ที่เป็นแนวคิดหลักของเรื่องมาอภิปรายหรือวิพากษ์วิจารณ์ หรือหากต้องการวิเคราะห์แนวคิดเชิงปรัชญาหรือศีลธรรมจรรยาทั้งหมด ที่ปรากฏในนวนิยายออกมาเป็นตัวเลขให้เห็นประจักษ์แล้ว ก็อาจทำได้โดยใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ดังเช่นในการวิจัยครั้งนี้ ที่ผู้วิจัยได้ใช้วิธีดังกล่าวในการวิเคราะห์คุณค่าในเชิงศีลธรรมจรรยาของนวนิยายทั้ง 20 เรื่อง ที่ใช้เป็นหนังสืออ่านนอกเวลาวิชาภาษาไทย ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524

3. งานวิจัยในประเทศที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้ พอจะแบ่งได้เป็น 3 กลุ่มคือ กลุ่มแรกเป็นงานวิจัยที่เกี่ยวกับจริยธรรมของวัยรุ่น และการเสริมสร้างลักษณะทางจริยธรรมให้แก่เด็กวัยรุ่น ซึ่งจะทำให้ทราบถึงลักษณะทางจริยธรรมของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ใช้หลักสูตร ในส่วนของหนังสืออ่านนอกเวลาประเภทนวนิยายที่เป็นประชากรในการวิจัยครั้งนี้ กลุ่มที่สองเป็นงานวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างนวนิยายกับวัยรุ่น ซึ่งจะทำให้ทราบถึงรสนิยมในการอ่านนวนิยาย และทัศนคติที่มีต่อนวนิยายของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา และกลุ่มที่สามเป็นงานวิจัยเกี่ยวกับหนังสืออ่านนอกเวลาประเภทต่าง ๆ ซึ่งจะแสดงให้เห็นถึง

ลักษณะและแนวทางในการวิจัยเกี่ยวกับหนังสืออ่านนอกเวลาเท่าที่มีผู้เคยทำมา

3.1 งานวิจัยเกี่ยวกับจริยธรรมของวัยรุ่นและการเสริมสร้างลักษณะทางจริยธรรมให้แก่วัยรุ่น

สวนา พรพัฒน์กุล (2520: 38-60) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความสำนึกในหน้าที่พลเมืองของเด็กไทย" โดยมีตัวอย่างประชากร 3 กลุ่มคือ กลุ่มที่มีอายุต่ำกว่า 14 ปี กลุ่มที่มีอายุตั้งแต่ 14-19 ปี 11 เดือน และกลุ่มที่มีอายุ 20 ปีขึ้นไป ผลการวิจัยพบว่าโดยทั่วไปแล้ว เด็กไทยมีความสำนึกในหน้าที่พลเมืองอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ยกเว้นในเรื่องของเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับปากท้องของประชากร ที่เด็กไทยกลุ่มตัวอย่างถึงร้อยละ 54.24 มีความสำนึกสูง และมีเพียงร้อยละ 12.25 ที่มีความสำนึกในเรื่องนี้ในระดับต่ำ ในเรื่องเกี่ยวกับข้อเท็จจริงต่าง ๆ ความสำนึกของเด็กที่อยู่ในระดับต่ำมีถึงร้อยละ 84.74 ในเรื่องเกี่ยวกับรัฐบาลและการปกครองประเทศ ความสำนึกของเด็กส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ต่ำและเกณฑ์ปานกลาง เด็กที่มีความสำนึกในเรื่องดังกล่าวอยู่ในระดับสูงมีน้อยมาก โดยเฉพาะความเข้าใจในเรื่องประชาธิปไตยนั้น มีตัวอย่างประชากรเพียงร้อยละ 20 ที่แสดงความเข้าใจได้ถูกต้อง โดยส่วนใหญ่จะอยู่ในกลุ่มอายุ 20 ปีขึ้นไป นอกนั้นอีกร้อยละ 80 เข้าใจว่าประชาธิปไตยคือการมีอิสระเสรีที่บุคคลจะทำอะไรก็ได้ ในเรื่องเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย เด็กส่วนใหญ่คือร้อยละ 61.21 มีความสำนึกอยู่ในระดับต่ำ และสำหรับในเรื่องเกี่ยวกับคุณธรรมนั้น เด็กที่มีความสำนึกอยู่ในระดับปานกลาง มีมากที่สุดคือร้อยละ 77.76 อีกร้อยละ 26.84 มีความสำนึกอยู่ในระดับสูง และมีเพียงร้อยละ 1.4 เท่านั้น ที่มีความสำนึกอยู่ในระดับต่ำ

วิระวรรณ อามระดิษ (2522: บทคัดย่อ) ได้ใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่าในการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่มีต่อค่านิยมทางจริยธรรม 10 ประการคือ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความกตัญญูกตเวทิตะ ความมีระเบียบวินัย ความเสียสละ ความอดทน ความยุติธรรม ความอุตสาหะ การประหยัดและออมทรัพย์ และการเคารพอาวโส กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชายหญิงจำนวน 445 คนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จากโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร 6 โรงเรียน ผลการวิจัยพบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรมทั้ง 10 ประการ อยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ และพบว่าเพศไม่ได้เป็นตัวแปรที่ทำให้นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรมต่างกัน แต่นักเรียนที่บิดามารดามีฐานะทางเศรษฐกิจ การศึกษา อาชีพ ที่อยู่อาศัย

และลักษณะการอบรมเลี้ยงดูบุตรแตกต่างกัน จะมีความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ต่อมาอีก 4 ปี วิเชียร พงษ์ประเสริฐ ได้ทำการวิจัยในทำนองเดียวกับ วีระวรรณ อามระดิช โดยใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่าในการสำรวจความคิดรวบยอด ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 450 คน เกี่ยวกับคุณลักษณะทางจริยธรรม 7 ประการ คือ การรักษาระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ ความสามัคคี ความอดุสสาหะ ความยุติธรรม และความมีเหตุผล ได้ผลการวิจัยคล้ายกับ วีระวรรณ อามระดิช ว่าความคิดรวบยอดเกี่ยวกับจริยธรรมของนักเรียนอยู่ในระดับที่พึงประสงค์ แต่ต่างกันตรงที่ผลการวิจัยของ วิเชียร พงษ์ประเสริฐ พบว่านักเรียนชายและหญิงมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับจริยธรรมทุกคุณลักษณะแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนนักเรียนที่ผู้ปกครองมีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่างกัน มีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับจริยธรรมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญ (วิเชียร พงษ์ประเสริฐ 2526: 78-81 อ้างถึงใน พุติมา อ่อนละม้าย 2529: 23-24)

อรนันท์ บุญประสิทธิ์ (2522: บทคัดย่อ; 104-105) ได้สำรวจความคิดเห็นของครูและผู้ปกครองที่มีต่อพฤติกรรมในด้านต่าง ๆ ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา รวม 5 ด้าน ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยมี 2 กลุ่ม คือ กลุ่มครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย จำนวน 250 คน จากโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร 25 โรงเรียน และกลุ่มผู้ปกครองของนักเรียนที่เรียนในโรงเรียนดังกล่าว 250 คน เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่าและแบบคำถามปลายเปิด ผลการวิจัยปรากฏว่าครูและผู้ปกครองมีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมแต่ละด้านของนักเรียนดังนี้

1. พฤติกรรมด้านการปฏิบัติตนเพื่อสุขภาพอนามัย ครูและผู้ปกครองมีความเห็นว่า การหลีกเลี่ยงสิ่งเสพติดทุกชนิดมีความสำคัญมากที่สุด และการมีทักษะในการปฐมพยาบาลเบื้องต้นมีความสำคัญน้อยที่สุด ปัญหาที่ครูและผู้ปกครองประสบมากในพฤติกรรมด้านนี้ของนักเรียนคือ ปัญหาการติดยาเสพติด และการมีสุขภาพไม่แข็งแรง

2. พฤติกรรมด้านการเรียน ครูและผู้ปกครองมีความเห็นว่าการตั้งใจเรียนและทำงานอย่างสม่ำเสมอมีความสำคัญมากที่สุด และการรอบรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ ไม่เฉพาะ

สาขาใดสาขาหนึ่ง มีความสำคัญน้อยที่สุด พฤติกรรมที่ครูและผู้ปกครองเห็นว่าเป็นปัญหามาก ได้แก่ การขาดความรับผิดชอบในการทำงาน และไม่กระตือรือร้นที่จะแสวงหาความรู้

3. พฤติกรรมด้านการปฏิบัติตนเพื่อตนเอง ครูและผู้ปกครองเห็นว่าการซื้อตรงต่อตนเองมีความสำคัญมากที่สุด และการร่วมและสนับสนุนกิจกรรมทางศิลปะและดนตรี มีความสำคัญน้อยที่สุด พฤติกรรมที่เป็นปัญหามาก ได้แก่ การลุ่มหลงมัวเมาในอบายมุข การขาดความเชื่อมั่น และไม่มีระเบียบวินัยในตนเอง

4. พฤติกรรมด้านการปฏิบัติตนต่อผู้อื่น ครูและผู้ปกครองมีความ เห็นว่าการมีความกตัญญูแก่เวทิต่อบุคคลผู้มีพระคุณมีความสำคัญมากที่สุด และการกระตือรือร้นที่จะปรับปรุงสังคมส่วนย่อย เพื่อให้ส่วนรวมดีขึ้น มีความสำคัญน้อยที่สุด พฤติกรรมที่เป็นปัญหามาก ได้แก่ การก้าวร้าว และไม่มีสัมมาคารวะ

5. พฤติกรรมด้านการเมือง การปกครอง ศาสนา ระเบียบ ประเพณี วัฒนธรรมไทย ครูและผู้ปกครองมีความ เห็นว่าการตระหนักถึงความสำคัญของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์มีความสำคัญมากที่สุด และการสามารถเข้าร่วมในการปฏิบัติศาสนพิธีได้อย่างเหมาะสม มีความสำคัญน้อยที่สุด พฤติกรรมที่เป็นปัญหามาก ได้แก่ การขาดความรู้เกี่ยวกับหลักธรรมคำสอนทางศาสนา และการฝ่าฝืนกฎและระเบียบต่าง ๆ

สำหรับสาเหตุของการเห็นต่างศาสนาของเด็กวัยรุ่นจะทำให้ขาดความรู้เกี่ยวกับหลักธรรมคำสอนนั้น โสภา ชูพิกุลชัย (2522: บทคัดย่อ) ก็ได้พยายามวิเคราะห์จากกลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นนักเรียนและนักศึกษาที่มีอายุระหว่าง 16-19 ปี จำนวน 884 คน โดยใช้แบบสอบถามแบบเลือกตอบและปลายเปิด ผลการวิจัยพบว่าการที่วัยรุ่นห่างเหินการฟังเทศน์ ก็เพราะไม่มีใครทางบ้านไปฟังเทศน์ ต้องช่วยทำงานบ้าน ฟังแล้วไม่รู้เรื่อง ทำให้เบื่อ ง่วง และมีความรู้สึกว่าเป็น เรื่องของผู้ใหญ่ การที่วัยรุ่นละ เลยการตัดมาศร เนื่องจากตื่นสาย กลัวไปโรงเรียนไม่ทัน ทางบ้านไม่มีใครตัดมาศร ต้องช่วยงานบ้าน และเพราะมีความคิดว่า เป็นเรื่องของผู้ใหญ่ การที่วัยรุ่นไม่สนใจศึกษาความรู้เกี่ยวกับศาสนา เพราะมีความรู้สึกว่ามันน่าสนใจ เหมาะสำหรับผู้ใหญ่ ไม่มีเวลา และไม่ศรัทธาที่จะศึกษา กิจกรรมที่วัยรุ่นเลือกกระทำในวันสำคัญทางศาสนา คือ ทำธุระส่วนตัวให้เรียบร้อย พักผ่อนอยู่กับบ้าน ช่วยทำงานบ้าน ทำการบ้าน และไปเที่ยวกับเพื่อนฝูง เมื่อจะกระทำผิดวัยรุ่นนึกถึงบาปบุญคุณโทษ

อยู่เหมือนกัน แต่ทั้งนี้มักถึงก็ยังไม่ทำ เพราะในชีวิตจริงเห็นแต่ละคนทำแล้วได้ดี จึงไม่เชื่อ
เรื่องบาปบุญคุณโทษ

ผลการวิจัยของ โสภกา ชูพิบูลชัย ดังกล่าว จึงแสดงให้เห็นว่าวัยรุ่นในปัจจุบัน
มีความใกล้ชิดและเห็นคุณค่าของศาสนาน้อยลง ซึ่งจะเห็นได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับ
ผลงานวิจัยที่ มุสดี โยอินทวิ ได้เคยทำเมื่อประมาณ 20 ปีก่อน กล่าวคือ ในปี พ.ศ. 2508
มุสดี โยอินทวิ ได้สำรวจความ เข้าใจในหลักธรรมที่สำคัญทางพุทธศาสนาของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 4 ในโรงเรียนพาณิชยการพระนคร พาณิชยการธนบุรี และพาณิชยการตั้งตรงจิต
จำนวน 300 คน และปรากฏว่า นักเรียนเข้าใจในหลักธรรมเป็นอย่างดี มีทัศนคติที่ดีต่อพุทธศาสนา
และได้นำความรู้ที่ได้เล่าเรียนมาปฏิบัติในชีวิตประจำวันด้วย (มุสดี โยอินทวิ 2508 อ้างถึงใน
วิระวารณ อามระดิษ 2520: 25)

การที่มีผู้สนใจศึกษาค้นคว้าในเรื่องเกี่ยวกับจริยธรรมอย่างกว้างขวาง
ดังตัวอย่างที่ยกมกกล่าวถึงข้างต้น ทำให้เห็นว่าสังคมไทยในปัจจุบันมีความตื่นตัว และให้ความสำคัญ
สำคัญกับเรื่องนี้มากพอสมควร ทั้งนี้กระทรวงศึกษาธิการเอง ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบในการจัด
จริยศึกษาให้แก่นักเรียนโดยตรงก็ได้จัดทำ "โครงการศึกษาจริยธรรมไทย" ขึ้น และเริ่ม
ดำเนินการ โดยจัดให้มีการประชุมทางวิชาการเกี่ยวกับจริยธรรมขึ้นในระหว่างวันที่ 22-27
มกราคม 2525 ที่จังหวัดอุบลราชธานี ผู้เข้าร่วมประชุมมีทั้งนักการศึกษา นักปรัชญา ผู้เชี่ยวชาญ
ทางศาสนา ผู้เชี่ยวชาญทางวัฒนธรรม นักสังคมศาสตร์ นักคิด นักปฏิบัติ และนักวิจัย ผลการ
ประชุม ทำให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับจริยธรรมที่ควรแก่การพัฒนาในสังคมไทยโดยเร่งด่วน 8 ด้าน
และได้มีการร่วมกันกำหนดคหฤติกรรมซึ่งบ่งของจริยธรรมแต่ละด้าน เพื่อให้สื่อความหมายได้เข้าใจ
ตรงกันด้วย จริยธรรมทั้ง 8 ด้านดังกล่าวได้แก่ 1) การไม่สัจธรรม 2) การใช้ปัญญา
ในการแก้ปัญหา 3) เมตตากรุณา 4) สติสัมปชัญญะ 5) ความไม่ประมาท 6) ความ
ซื่อสัตย์สุจริต 7) ความขยันหมั่นเพียร และ 8) ทิริโอศตบปะ (กรมวิชาการ 2523: 53)

ต่อมาในปี พ.ศ. 2524 โครงการศึกษาจริยธรรมไทย ได้ดำเนินงานที่ต่อเนื่อง
ต่อไปคือ การศึกษาลักษณะของการมีคุณสมบัติทางจริยธรรมด้านต่าง ๆ ในตัวอย่างประชากรที่เป็น
กลุ่มนักเรียนและกลุ่มประชาชน ผลการวิจัยพบว่าประชากรทั้ง 5 กลุ่ม คือ นักเรียนชั้นประถม
ศึกษาปีที่ 4 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 นักเรียนชั้นมัธยม
ศึกษาปีที่ 5 และประชาชน ส่วนใหญ่มีคุณลักษณะทางจริยธรรมในด้านเมตตากรุณา ซื่อสัตย์สุจริต

ขยันหมั่นเพียร สติสัมปชัญญะ และการใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา อยู่ในระดับ 3 ซึ่งเป็นระดับที่การประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม เป็นไปโดยเห็นแก่ประโยชน์ของสังคมส่วนรวม เป็นสำคัญ อันนับเป็นระดับที่น่าพึงพอใจ สำหรับจริยธรรมในหัวข้อความไม่ประมาท ทุกกลุ่มอยู่ระดับ 3 ยกเว้นกลุ่มนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่อยู่ระดับ 2 ซึ่งหมายถึงการนิยมนยึดถือแนวทางประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงามเพียงเพื่อประโยชน์ของเพื่อนฝูง พวกพ้องหรือหมู่คณะที่ใกล้ชิดกับคนเท่านั้น ส่วนจริยธรรมที่เหลืออีก 2 ด้านคือ หิริโอตตัมปะ และการใฝ่สัจธรรมนั้น ทุกกลุ่มมีค่าเฉลี่ยของระดับจริยธรรมอยู่ในระดับ 2 เมื่อพิจารณาเฉพาะกลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่ามีค่าเฉลี่ยของระดับจริยธรรมในด้านต่าง ๆ เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้คือ การใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา เมตตากรุณา สติสัมปชัญญะ ไม่ประมาท ซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร การใฝ่สัจธรรม และหิริโอตตัมปะ อนึ่งสำหรับจริยธรรมด้านการใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา เมตตากรุณา และสติสัมปชัญญะนั้น นอกจากจะปรากฏค่าเฉลี่ยสูงในกลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แล้ว ในประชาชนทุกกลุ่ม เมื่อแยกตามช่วงอายุ จริยธรรมทั้ง 3 ด้าน ก็ปรากฏค่าเฉลี่ยสูงเป็น 3 อันดับแรกเช่นกัน (กรมวิชาการ 2524)

นอกจากนั้น ในปีเดียวกัน โครงการศึกษาจริยธรรมไทยยังได้ดำเนินการทดลองหารูปแบบที่มีประสิทธิภาพในการให้จริยศึกษาแก่นักเรียนด้วย โดยคาดหวังว่าผลการทดลองจะทำให้ได้แนวทางที่มีประสิทธิผลต่อการจัดการเรียนการสอนจริยธรรม เพื่อจะได้นำไปเผยแพร่ให้เป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาต่าง ๆ ต่อไป การทดลองได้ทำกับนักเรียนใน 2 ระดับคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนดำเนินการทดลอง คณะผู้วิจัยได้พิจารณาหลักสูตรทั้ง 2 ระดับ พบว่าระดับประถมศึกษาปีที่ 3 มีจริยธรรมที่สามารถสอนได้ 3 ด้านคือ ความเมตตากรุณา ความซื่อสัตย์สุจริต และความขยันหมั่นเพียร โดยสามารถสอนโดยตรง ในมวลประสบการณ์สร้างเสริมลักษณะนิสัยหมวดจริยศึกษาในหลักสูตร ส่วนในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่าไม่มีรายวิชาสอนจริยศึกษาโดยตรง แต่ในรายวิชาสังคมศึกษาสามารถสอนสอดแทรกจริยธรรมได้ 5 ด้านคือ การใฝ่สัจธรรม การใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา ความเมตตากรุณา ความซื่อสัตย์สุจริต และความขยันหมั่นเพียร วิธีทดลองทำโดยแบ่งนักเรียนทั้ง 2 ระดับ ออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 ใช้เทคนิคการสอนแบบปรับพฤติกรรม และกลุ่มที่ 2 ใช้เทคนิคการสอนแบบเสริมสร้างเจตคติ ผลการทดลองปรากฏว่าการทดลองสอนเสริมสร้างจริยธรรมครั้งนี้ประสบผลสำเร็จมากในระดับประถมศึกษา และประสบความสำเร็จปานกลางในระดับมัธยมศึกษา โดยในระดับมัธยมศึกษา จริยธรรมที่ประสบความสำเร็จมากที่สุดในการทดลอง

สอนด้วยเทคนิคการสอนทั้ง 2 วิธี คือ จริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต จริยธรรมที่ประสบความสำเร็จปานกลางคือ จริยธรรมด้านความเมตตากรุณา การใฝ่สัจธรรม และการใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา ส่วนจริยธรรมที่ประสบความสำเร็จน้อยได้แก่ จริยธรรมด้านความขยันหมั่นเพียร (กรมวิชาการ 2527: 34-67)

ทัศนาศิริภูภักดิ์ (2527: บทคัดย่อ) ได้ใช้จริยธรรม 8 ด้าน ที่ได้จากโครงการศึกษาจริยธรรมไทยดังกล่าว เป็นตัวแปรในการวิเคราะห์หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 และศึกษาระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 จำนวน 627 คน ผลการวิจัยปรากฏว่า

1. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ในส่วนที่เป็นจุดมุ่งหมายของหลักสูตร จุดประสงค์ของกลุ่มวิชา และจุดประสงค์ของรายวิชาที่เป็นวิชาบังคับ ได้มีการระบุการปลูกฝังจริยธรรมใน 8 ด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ (1) ใฝ่สัจธรรม (2) สติสัมปชัญญะ (3) การใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา (4) ซื่อสัตย์สุจริต (5) ไม่ประมาท (6) เมตตากรุณา (7) ทิริโอคตบัพพะ (8) ขยันหมั่นเพียร

2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ในด้านการใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา สติสัมปชัญญะ เมตตากรุณา ซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร และไม่ประมาท อยู่ในระดับ 3 (หมายถึงระดับที่การทำดีเป็นไปเพื่อประโยชน์ของสังคมส่วนใหญ่หรือประเทศชาติ) และมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในด้านการใฝ่สัจธรรมและทิริโอคตบัพพะ อยู่ในระดับ 2 (หมายถึงระดับที่การทำดีเป็นไปเพื่อประโยชน์ของคนใกล้ชิด เช่น พ่อ แม่ ญาติพี่น้อง) โดยที่นักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในจริยธรรม ส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นในด้านการใฝ่สัจธรรม เมตตากรุณา และทิริโอคตบัพพะ ซึ่งเพศหญิงมีระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าเพศชาย

3. จากการเปรียบเทียบการรับรู้และการปฏิบัติของครูอาจารย์ ในการมุ่งเน้นการปลูกฝังจริยธรรมตามหลักสูตรพบว่า ครูอาจารย์มีการรับรู้และการปฏิบัติที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในจริยธรรม 6 ด้านคือ เมตตากรุณา สติสัมปชัญญะ ไม่ประมาท ซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร และทิริโอคตบัพพะ โดยในทุกด้านดังกล่าว ครูอาจารย์ได้ปฏิบัติในการปลูกฝังมากกว่าที่ได้รับรู้จากหลักสูตร

ไทเศศ ค้วงอินทร์ (2528: บทคัดย่อ) ได้วิจัยเกี่ยวกับการปลูกฝังจริยธรรมแก่นักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยศึกษาจากการรับรู้ของผู้บริหาร ครูและนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

1. ในด้านวิธีการที่โรงเรียนปฏิบัติต่อนักเรียน ผู้บริหารรับรู้ว่าเป็นโรงเรียนใช้วิธีเสนอแนะทางในการปฏิบัติตน และปฏิบัติงานของนักเรียนให้ถูกต้องตามหลักคุณธรรมและจริยธรรมมากที่สุด ครูรับรู้ว่าเป็นโรงเรียนใช้วิธีให้ครูปฏิบัติเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียนมากที่สุด และนักเรียนรับรู้ว่าเป็นโรงเรียนใช้วิธียกย่องชมเชยนักเรียนผู้กระทำดี และการเสนอตัวอย่างผู้กระทำดีแก่นักเรียนโดยส่วนรวมมากที่สุด ส่วนวิธีการที่โรงเรียนปฏิบัติน้อยที่สุด ตามการรับรู้ของผู้บริหาร คือการตำหนิลงโทษนักเรียน ผู้กระทำผิด และการชี้แนะนักเรียนไม่ให้เอาตัวอย่างผู้กระทำไม่ดี ตามการรับรู้ของครูคือ การชี้แนะให้นักเรียนได้เลือกตัดสินใจปฏิบัติงานตามความต้องการของนักเรียนเอง และตามการรับรู้ของนักเรียน คือการให้คำปรึกษาหารือแก่นักเรียนในการดำเนินงานต่าง ๆ

2. ในด้านวิธีการที่โรงเรียนส่งเสริมให้นักเรียนได้ปฏิบัติมากและน้อยที่สุดนั้น ทั้งผู้บริหาร ครู และนักเรียน รับรู้ตรงกันว่า โรงเรียนส่งเสริมให้นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มมากที่สุด และส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักตัดสินใจเลือกแนวทางการปฏิบัติงานหรือดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งน้อยที่สุด

3. ในด้านคุณลักษณะทางจริยธรรม ที่โรงเรียนพยายามส่งเสริมและปลูกฝังให้นักเรียนนั้น ในความคิดของผู้บริหารรับรู้ว่าเป็นโรงเรียนพยายามส่งเสริมให้นักเรียนยึดถือความจริง และยอมรับความจริงมากที่สุด และส่งเสริมให้นักเรียนมีความพร้อมและตื่นตัวทันต่อเหตุการณ์น้อยที่สุด ครูรับรู้ว่าเป็นโรงเรียนพยายามส่งเสริมและปลูกฝังให้นักเรียนมีความเชื่อและศรัทธาในสิ่งที่มีเหตุผล มีหลักฐานหรือข้อมูลรองรับมากที่สุด และส่งเสริมให้นักเรียนวางแผนการปฏิบัติงานล่วงหน้า และคาดการณ์ผลการปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้าน้อยที่สุด ส่วนนักเรียนรับรู้ว่าเป็นโรงเรียนพยายามส่งเสริมให้นักเรียนใช้กระบวนการค้นคว้าหาความจริง หรือทางออกอย่างมีเหตุผลมากที่สุด และส่งเสริมให้นักเรียนมีความพร้อมและตื่นตัวทันต่อเหตุการณ์น้อยที่สุด

เมื่อพิจารณางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางจริยธรรมของเด็กวัยรุ่นข้างต้น จะเห็นได้ว่า มีทั้งงานวิจัยที่ทำเพื่อมุ่งศึกษาทัศนคติเชิงจริยธรรม การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

และพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของเด็ก ซึ่งงานวิจัยในสองประเภทแรก มักจะทำให้ได้ทราบถึงความรู้เชิงจริยธรรมของเด็กด้วยโดยปริยาย นอกจากนี้งานวิจัยส่วนใหญ่มักใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ ทั้งทั้งงานวิจัยที่มุ่งศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของเด็กนั้น อาจได้ผลเที่ยงตรงยิ่งขึ้น หากผู้วิจัยจะใช้วิธีสังเกตเองโดยตรง แต่ก็เป็นเรื่องยุ่งยากพอสมควร เพราะผู้วิจัยจะต้องใช้เวลาอยู่กับกลุ่มเป้าหมายระยะหนึ่ง ซึ่งจะต้องนานพอที่จะทำให้สามารถเก็บข้อมูลได้ครบถ้วนตามต้องการ และจะต้องระมัดระวังไม่ให้กลุ่มเป้าหมายรู้ตัวด้วย เพราะมีฉะนั้นแล้ว ก็อาจแสดงพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากความเป็นจริงได้ เนื่องจากการใช้วิธีสังเกตมีข้อยุ่งยากดังกล่าว ดังนั้นผู้วิจัยที่มุ่งศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของเด็กวัยรุ่นหลายคน จึงหลีกเลี่ยงที่จะดำเนินการวิจัยโดยใช้วิธีนี้ และหันไปเก็บข้อมูลโดยการสอบถามจากครูและผู้ปกครองของเด็กแทน เพราะเห็นว่าครูและผู้ปกครองเป็นผู้ใกล้ชิด ซึ่งได้สังเกตพฤติกรรมของเด็กอย่างสม่ำเสมออยู่แล้ว ไม่ว่าจะโดยตั้งใจหรือไม่ก็ตาม และข้อที่น่าสังเกตคือ การวิจัยในลักษณะนี้ ทำให้ทราบว่าปัญหาทางจริยธรรมของเด็กวัยรุ่นในปัจจุบันก็คือปัญหาเสพติด การลุ่มหลงวีวี เมาในอบายมุข การขาดระเบียบวินัยในตนเอง ขาดความรับผิดชอบในการทำงาน ก้าวร้าวและขาดสัมมาคารวะ ในขณะที่การวิจัยเพื่อสำรวจทัศนคติและการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กวัยรุ่น โดยให้เด็กตอบแบบสอบถามเอง มักปรากฏผลเป็นที่น่าพอใจว่า เด็กส่วนใหญ่มีทัศนคติเชิงจริยธรรมและการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในระดับปานกลาง และระดับค่อนข้างสูง

อย่างไรก็ดี ครูอาจารย์ผู้มีบทบาทโดยตรงในการให้จริยศึกษาแก่นักเรียนก็มีความตื่นตัวในเรื่องนี้มากพอสมควร ดังที่ปรากฏในงานวิจัยของ ทศนา ธีรฤกษ์ ระบุว่า ครูอาจารย์ส่วนใหญ่ได้มีการปฏิบัติการปลูกฝังจริยธรรมให้แก่แก่นักเรียนในหลาย ๆ ด้านมากกว่าที่ได้รับรู้ว่าหลักสูตรต้องการให้ปฏิบัติ โดยเฉพาะครูอาจารย์ในหมวดวิชาภาษาไทยนั้น จะเห็นทั้งความสำคัญและความเป็นไปได้ในการสอดแทรกจริยศึกษาให้แก่แก่นักเรียน ควบคู่ไปกับการเรียนการสอนตามปกติ ทั้งนี้เป็นข้อค้นพบส่วนหนึ่งจากงานวิจัยของ ปณิตาน นุ่มศิริ ซึ่งจะกล่าวถึงต่อไป

ปณิตาน นุ่มศิริ (2528: 68-104) ได้นำเสนอโปรแกรมการสอดแทรกจริยธรรมในการสอนภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เรื่อง "พระยาไชยบูรณ์" ซึ่งเป็นบทเรียนที่อยู่ในหนังสือเรียนทักษะสัมพันธ์ เล่ม 1 โดยโปรแกรมดังกล่าวเป็นโปรแกรมที่ผ่านการตรวจพิจารณาและประเมินความเหมาะสมจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว นอกจากนี้ยังได้ศึกษาความคิดเห็นของหัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทยและครูภาษาไทย จำนวน 55 คน และ 262 คน ตามลำดับ

เกี่ยวกับการสอดแทรกจริยธรรมในการสอนวิชาภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนต้นด้วย ซึ่งก็พบว่า ทั้งหัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทยและครูภาษาไทย ต่างก็เห็นความสำคัญของการสอดแทรกจริยธรรมในการสอนภาษาไทย และเห็นว่าควรมีการสอดแทรกจริยธรรมในการสอนภาษาไทยทุกครั้ง โดยเนื้อหาวิชาภาษาไทยที่สามารถสอดแทรกจริยธรรมในการสอนได้ก็คือ วรรณคดี หลักภาษา และการใช้ภาษาทั้งในส่วนของการฟัง การพูด การอ่านและการเขียน โดยเฉพาะในส่วนของการอ่านนั้น หัวหน้าหมวดมีความเห็นว่าทำได้จากการให้นักเรียนแสวงหาความรู้ความบันเทิงจากการอ่าน ในขณะที่ครูภาษาไทยเห็นว่าทำได้มากที่สุดในการเรียนการสอนเกี่ยวกับการอ่าน โดยทั่วไป ทั้งประเภทร้อยแก้วและร้อยกรอง ในตอนท้ายผู้วิจัยได้กล่าวถึงวิธีการต่าง ๆ ที่ครูสามารถนำมาใช้ในการปลูกฝังจริยธรรมให้แก่ นักเรียน เช่น วิธีกระจ่างนิยาม (Value Clarification) โดยครูตั้งคำถามขึ้นาเพื่อให้นักเรียนเกิดความคิดและเรียนรู้ด้วยตนเอง วิธีให้เหตุผลเชิงจริยธรรม (Moral Reasoning) โดยครูเปิดโอกาสให้นักเรียนอภิปราย แลกเปลี่ยนทัศนะซึ่งกันและกัน วิธีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning) โดยครูให้นักเรียนสังเกตจากตัวแบบของผู้มีจริยธรรมสูงในเรื่องต่าง ๆ พร้อมกันนั้นก็ยกตัวอย่างกิจกรรมประกอบการเรียนการสอน ที่ครูอาจนำมาใช้เพื่อสอดแทรกจริยธรรมให้แก่ นักเรียนได้ เช่น การได้วาทีในหัวข้อจริยธรรม การเชิญวิทยากรมาบรรยาย สาธิต อภิปราย ปาฐกถา การให้นักเรียนแต่งคำประพันธ์ทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง การให้นักเรียนแสดงละคร การให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมติ และการให้วิจารณ์เหตุการณ์หรือพฤติกรรมของตัวละครในเรื่องที่เรียน เป็นต้น

งานวิจัยของ ปณิธาน นุ่มศิริ จึงมีประโยชน์ในแง่ที่ทำให้ครูอาจารย์ในหมวดวิชาภาษาไทย ซึ่งสนใจที่จะสอดแทรกจริยศึกษาให้แก่ นักเรียน ได้เห็นแนวทางในการปฏิบัติอย่างกว้างขวางและชัดเจนยิ่งขึ้น นอกจากนั้นก็ยังสัมพันธ์กับการวิจัยครั้งนี้ในส่วนที่ชี้ให้เห็นว่า ทั้งหัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทยและครูภาษาไทย ต่างก็มองเห็นคุณค่าทางด้านจริยธรรมที่นักเรียนได้รับจากการอ่านหนังสือประเภทต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นหนังสือประเภทร้อยแก้วหรือร้อยกรอง และไม่ว่าจะเป็นหนังสือประเภทที่มุ่งให้ความรู้หรือความบันเทิง เป็นหลัก

3.2 งานวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างนวนิยายกับวัยรุ่น

อรุณรัสมิ์ นวลปลัมภ์ (2514: 35-36) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "คุณค่าของนวนิยายที่มีต่อการศึกษาของนักเรียนในระดับ ป.ศ." โดยใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า

เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักเรียนระดับ ป.กศ. และอาจารย์ภาษาไทย จากสถานศึกษาทั่วประเทศ 10 แห่ง ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. นักเรียนในระดับ ป.กศ. ทั้งชายและหญิง มีความสนใจนวนิยายอยู่ในระดับค่อนข้างน้อย แต่มีรสนิยมและมองเห็นคุณค่าอยู่ในเกณฑ์ที่สูง และเมื่อเปรียบเทียบความสนใจในการอ่านนวนิยายของนักเรียน ป.กศ. ชายและหญิง ก็พบว่านักเรียน ป.กศ.หญิง มีความสนใจในการอ่านนวนิยายมากกว่านักเรียน ป.กศ.ชาย อย่างไรก็ตามทั้งนักเรียนชายและหญิงต่างก็มองเห็นคุณค่าของนวนิยายไปในแนวเดียวกันว่า นวนิยายมีคุณค่าต่อการศึกษาในด้านต่าง ๆ ดังนี้คือ ด้านภาษา สติปัญญา วัฒนธรรม ภูมิประเทศ จิตวิทยา คุณธรรม ประวัติศาสตร์ การเมือง และศาสนา

2. นักเรียน ป.กศ. และอาจารย์ภาษาไทย มีความเห็นในเรื่องคุณค่าของนวนิยาย ต่อการศึกษาของนักเรียน ป.กศ. แตกต่างกัน โดยที่นักเรียนมีความเห็นว่านวนิยายมีคุณค่าต่อการศึกษาของนักเรียนมากกว่าอาจารย์ และเมื่อเปรียบเทียบความเห็นระหว่างนักเรียนและอาจารย์ เพื่อจัดอันดับคุณค่าของนวนิยายในด้านต่าง ๆ ก็ปรากฏว่าทั้ง 2 ฝ่าย มีความเห็นตรงกันว่า นวนิยายให้คุณค่าต่อการศึกษาของนักเรียนในระดับ ป.กศ. ในด้านภาษาและสติปัญญา เป็นอันดับหนึ่งและสองตามลำดับ

3. สำหรับประเภทของนวนิยายที่มีคุณค่าต่อการศึกษาของนักเรียนในระดับ ป.กศ. นั้น เมื่อเปรียบเทียบกันระหว่างความเห็นของนักเรียนและอาจารย์ภาษาไทย ปรากฏว่าทั้งนักเรียนและอาจารย์มีความเห็นไปในแนวเดียวกันว่า นวนิยายประเภทโบราณคดีมีคุณค่าอยู่ในอันดับหนึ่ง นวนิยายประเภทที่มีคุณค่ารองลงมาได้แก่ นวนิยายประเภทชีวิตครอบครัว ทองเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เรื่องแปล และอิงหลักธรรม นวนิยายที่มีคุณค่าอยู่ในอันดับท้าย ๆ ได้แก่ นวนิยายประเภทโรแมนติก ประเภทผีและวิทยาศาสตร์

4. นักเรียน ป.กศ. ชายและหญิง มีความสนใจนวนิยายต่างประเทศกัน โดยนักเรียนหญิงสนใจนวนิยายประเภทตลกขบขันเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาคือเรื่องเกี่ยวกับครอบครัว พ่อ แม่ และเรื่องแนวโรแมนติก ส่วนนักเรียนชายสนใจนวนิยายประเภทผจญภัยเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ นวนิยายเชิงชีวิตประวัติ และนวนิยายเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

ฉัตรมา อาษารัฐ (2514: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาค่านิยมที่สัมพันธ์กับการพัฒนาประเทศจากวรรณกรรมที่วัยรุ่นสนใจ" โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาค่านิยมจากวรรณกรรมที่วัยรุ่นสนใจอ่าน และศึกษาค่านิยมของวัยรุ่นว่ามีน้ำหนักเน้นในเรื่องใด ส่งเสริมการพัฒนาประเทศหรือไม่ การวิจัยทำโดยผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งสุ่มจากวัยรุ่นทั่วประเทศ จำนวน 661 คน ผลการวิจัยปรากฏว่า วรรณกรรมที่วัยรุ่นสนใจอ่านมากที่สุดคือ สารคดีท่องเที่ยวและการเมือง รองลงมาคือ นวนิยาย ซึ่งเรื่องที่วัยรุ่นชอบอ่านมากที่สุดคือ ค่าของคน เพชรพระอุมา คู่กรรม สีแผ่นดิน และผู้ชนะสิบทิศ เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างค่านิยมที่ปรากฏในวรรณกรรมที่วัยรุ่นสนใจอ่าน กับค่านิยมที่วัยรุ่นยกย่องแล้ว ก็พบว่าแตกต่างกัน เพราะค่านิยมที่ปรากฏในวรรณกรรม เน้นด้านไมตรีสัมพันธ์ ซึ่งไม่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาประเทศนัก เช่น ความกตัญญู ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความรักความอบอุ่นในครอบครัว ระบบพรรคพวก เป็นต้น ส่วนค่านิยมที่วัยรุ่นยกย่อง เป็นค่านิยมที่เน้นหนักไปในด้านสัมฤทธิ์สัมพันธ์ที่ส่งเสริมการพัฒนาประเทศเป็นอย่างยิ่ง เช่น การพึ่งตนเอง ความรับผิดชอบ ความเพียรพยายาม ความยุติธรรม ความรักอิสระเสรีภาพ เป็นต้น

ในปี พ.ศ. 2516 นักศึกษาระดับปริญญาโท วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร กลุ่มหนึ่ง จำนวน 9 คน ได้แยกกันศึกษาความสนใจและแนวการอ่านหนังสือของนักเรียนอายุ 13-18 ปี ในโรงเรียนรัฐบาล จังหวัดต่าง ๆ โดยงานวิจัยที่น่ากล่าวถึงคือ งานวิจัยของ พิชัย เทพนิมิตร ซึ่งได้ศึกษาความสนใจและแนวการอ่านของนักเรียนในกรุงเทพมหานคร และพบว่านักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสนใจหนังสือในหมวดเบ็ดเตล็ด ศาสนา สังคมศาสตร์ ภาษาศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ศิลปกรรมและการบันเทิง วรรณคดี ประวัติศาสตร์ มากกว่านักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสนใจหนังสือในหมวดปรัชญาและนวนิยายมากกว่านักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (พิชัย เทพนิมิตร 2516 อ้างถึงใน ยุพา โชติเกียรติ 2518: 29) และงานวิจัยของ อรุณศรี ก่ำลิ่ง ซึ่งได้ศึกษาความสนใจและแนวการอ่านของนักเรียนในจังหวัดภูเก็ต กระบี่ นราธิวาส สงขลา และยะลา และปรากฏผลว่า ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ทั้งนักเรียนชายและหญิง สนใจหนังสือประเภทต่าง ๆ ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นในหมวดสังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ศิลปกรรมและการบันเทิง ซึ่งนักเรียนชายสนใจมากกว่านักเรียนหญิง และในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้งนักเรียนชายและหญิงก็สนใจหนังสือประเภทต่าง ๆ ไม่แตกต่างกันเช่นกัน แต่นักเรียนหญิงสนใจหมวดนวนิยายมากกว่านักเรียนชาย (อรุณศรี ก่ำลิ่ง 2516 อ้างถึงใน ยุพา โชติเกียรติ

2518: 29) นอกจากนี้ก็ยังมียางวิจัยของ ประไพศรี วิสัยจร ซึ่งได้ศึกษาความสนใจและแนว การอ่านของนักเรียนในจังหวัดลพบุรี อยุธยา สุพรรณบุรี สมุทรสงคราม นครปฐม ราชบุรี และ เพชรบุรี และพบข้อมูลเกี่ยวกับความสนใจในการอ่านหนังสือนวนิยายประเภทต่าง ๆ ของ นักเรียนอายุ 13-18 ปี ดังนี้

นักเรียนอายุ 13 ปี สนใจนวนิยายประวัติศาสตร์มาก รองลงมาได้แก่ นวนิยาย เรื่องผี นวนิยายวิทยาศาสตร์ นวนิยายเสียดสีสังคม และนวนิยายชีวิตต่างแดน

นักเรียนอายุ 14 ปี สนใจนวนิยายประวัติศาสตร์มาก รองลงมาได้แก่ นวนิยาย วิทยาศาสตร์ นวนิยายเรื่องผี นวนิยายชีวิตต่างแดน และนวนิยายเรื่องชีวิตจริงและครอบครัว เป็นต้น

นักเรียนอายุ 15 ปี สนใจนวนิยายประวัติศาสตร์มาก รองลงมาได้แก่ นวนิยาย วิทยาศาสตร์ นวนิยายเรื่องผี และนวนิยายชีวิตต่างแดน ตามลำดับ

นักเรียนอายุ 16 ปี สนใจนวนิยายประวัติศาสตร์มาก และสนใจนวนิยายชีวิต ต่างแดนมาก เป็นอันดับรองลงไป

นักเรียนอายุ 17 ปี สนใจนวนิยายทุกประเภทในระดับปานกลาง

นักเรียนอายุ 18 ปี สนใจนวนิยายเรื่องชีวิตจริงและครอบครัวมากเป็นอันดับ หนึ่ง และสนใจนวนิยายประวัติศาสตร์มากเป็นอันดับรองลงไป (ประไพศรี วิสัยจร 2516: 52-53)

ส่วน ยุพว ไชติเกียรติ (2518: 52-68) ก็ได้ศึกษาความนิยมอ่านวรรณกรรม ร่วมสมัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโดยเฉพาะ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็น นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 600 คน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า นักเรียนชายชอบอ่านวรรณกรรมประเภทบทความและสารคดีมากกว่านักเรียนหญิง แต่นักเรียนหญิง ชอบอ่านวรรณกรรมประเภทนวนิยายมากกว่านักเรียนชาย โดยชอบอ่านเรื่องของ "ทมยันตี" ในขณะที่นักเรียนชายชอบอ่านของ พ.ศ. ประชา พูนวิวัฒน์ มากที่สุด ส่วนนักเรียนคนอื่น ๆ ที่ นักเรียนในกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ก็นิยมก็คือ สุวรรณี สุคนธา กฤษณา อโศกสิน และ ศรีฟ้า ลดาวัลย์ นอกจากนี้เมื่อให้นักเรียนระบุชื่อนวนิยายที่ตนชอบอ่านคนละ 5 เรื่อง ก็ปรากฏว่า นวนิยายเรื่องที่มีความถี่มากที่สุดเป็น 10 อันดับแรก เรียงจากความถี่มากไปหาน้อยได้แก่

1) พล นิกร กิมหงวน 2) ข้าวนอกนา 3) คู่กรรม 4) ผู้ชนะสิบทิศ 5) ไม้แดง
 6) เพชรพระอุมา 7) ตะวันตกดิน 8) คุณครูคนใหม่ 9) ขุนศึก และ 10) คำของคน
 โดยนวนิยายที่นักเรียนชายกลุ่มตัวอย่างชอบมากที่สุดคือ พล นิกร กิมหงวน ผู้ชนะสิบทิศ
 เพชรพระอุมา ไม้แดง และขุนศึก ตามลำดับ และนวนิยายที่นักเรียนหญิงกลุ่มตัวอย่างชอบมาก
 ที่สุด คือ คู่กรรม ข้าวนอกนา ตะวันตกดิน คุณครูคนใหม่ และ พล นิกร กิมหงวน ตามลำดับ
 ในส่วนที่เกี่ยวกับคุณค่าที่ได้จากการอ่านวรรณกรรม โดยเฉพาะวรรณกรรมประเภทเรีงรมย์นั้น
 ทั้งนักเรียนชายและหญิงมีความ เห็นว่าวรรณกรรมประเภทเรีงรมย์ให้ประโยชน์ในการผ่อนคลาย
 อารมณ์ และให้ความเพลิดเพลินมากที่สุด รองลงมาคือให้แง่คิดและคติชีวิต และช่วย เสริมสร้าง
 นิสัยรักการอ่าน ตามลำดับ

จากงานวิจัย เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างนวนิยายกับนักเรียนที่อยู่ในวัยรุ่น
 ดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่า นวนิยายประเภทที่นักเรียนในวัยรุ่นชอบอ่านก็คือ นวนิยายประเภท
 ตลกขบขัน นวนิยายเกี่ยวกับการผจญภัย นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ นวนิยายแนววิทยาศาสตร์
 และนวนิยายเกี่ยวกับการใช้ชีวิตในต่างแดน โดยนักเรียนหญิงจะชอบอ่านนวนิยายมากกว่านักเรียน
 ชาย และนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายชอบอ่านนวนิยายมากกว่านักเรียนในระดับมัธยม
 ศึกษาตอนต้น ซึ่งสำหรับนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายนั้น มองเห็นคุณค่าในด้านต่าง ๆ
 ของวรรณกรรมประเภท เรีงรมย์ ที่รวมถึงวรรณกรรมประเภทนวนิยายด้วยว่า ให้ประโยชน์ใน
 การผ่อนคลายอารมณ์ และให้ความ เพลิดเพลินมากที่สุด รองลงมาคือให้แง่คิดและคติชีวิต และ
 ช่วยเสริมสร้างนิสัยการอ่าน ตามลำดับ อนึ่ง มีข้อน่าสังเกตว่าจากงานวิจัยของ วัชรมา อาจารย์รัฐ
 ที่พบว่า นวนิยายเรื่องที่วัยรุ่นชอบอ่านมากที่สุด คำของคน เพชรพระอุมา คู่กรรม สีแผ่นดิน
 และผู้ชนะสิบทิศ มีถึง 4 ใน 5 เรื่องนี้ ที่ปรากฏในงานวิจัยของ ยุพา โชติเกียรติ เช่นกันว่า
 เป็นเรื่องที่นักเรียนในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายชอบอ่าน คือเรื่อง คำของคน เพชรพระอุมา
 คู่กรรม และผู้ชนะสิบทิศ

3.3 งานวิจัยเกี่ยวกับหนังสืออ่านนอกเวลาวิชาภาษาไทย

เนาวรัตน์ สวินทร์ (2524: บทคัดย่อ) ได้สำรวจการใช้หนังสืออ่านนอกเวลา
 ประเภทสารคดี ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนมัธยมศึกษาทั้งในส่วนกลางและ
 ส่วนภูมิภาค แล้วเลือกหนังสือที่นิยมใช้กันมากจำนวน 3 เรื่อง คือ เรื่องชีวิตประวัติของข้าพเจ้า
 (มหาตมะ คานธี) ชีวิตของฉันทลูกกระหัง และวิญญานนักปกครอง มาทำการวิเคราะห์คุณค่าใน

ด้านลักษณะรูปเล่ม ด้านเรื่อง (ประเภทและแนวเรื่อง) และด้านสาร ที่ผู้ประพันธ์สื่อมาถึงผู้อ่าน นอกจากจะวิเคราะห์หนังสืออ่านนอกเวลาประเภทสารคดีทั้ง 3 เรื่อง ด้วยตนเองแล้ว ผู้วิจัย ยังได้สร้างแบบวิเคราะห์ส่งให้ครูที่สอนวิชาภาษาไทยในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายตอบด้วย โดยให้ครู 100 คน ต่อหนังสือ 1 เรื่อง ผลการวิจัยพบว่า การวิเคราะห์หนังสืออ่านนอกเวลาประเภทสารคดีของผู้วิจัย สอดคล้องกับการวิเคราะห์ ซึ่งรวบรวมได้จากความคิดเห็นของครู ดังนี้คือ หนังสือประเภทเรื่องสั้น เหมาะสมที่จะใช้เป็นหนังสืออ่านนอกเวลาของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ส่วนสารคดีจะให้คุณค่าแก่นักเรียนมากในด้านความคิดสร้างสรรค์ และรองลงมาคือด้านความรู้ หนังสือเรื่อง ชีวิตประวัติของข้าพเจ้า (มหาตมะ คานธี) มีคุณค่าทางด้านความรู้ ส่วนนวนิยาย และสารคดีที่ผู้ประพันธ์สื่อมาถึงผู้อ่านอยู่ในระดับ "มาก" โดยสารคดีที่ผู้ประพันธ์สื่อมาถึงผู้อ่านที่สำคัญก็คือ ต้องการให้เห็นถึงการต่อสู้กับความไม่เป็นธรรมด้วยการใช้ความสัตย์ และอหิงสา หนังสือเรื่อง ชีวิตของฉันทลูกกระต๊อง มีคุณค่าทางด้านวิธี เสนอเรื่องกลวิธีการแต่ง การใช้สำนวนภาษาที่ง่ายเหมาะสมกับนักเรียน และสารคดีที่ผู้ประพันธ์สื่อมาถึงผู้อ่านอยู่ในระดับ "มาก" โดยสารคดีที่ผู้ประพันธ์สื่อมาถึงผู้อ่านที่สำคัญก็คือ แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ หนังสือเรื่อง วิญญานนักปกครอง มีคุณค่าทางด้านสารคดีที่ผู้ประพันธ์สื่อมาถึงผู้อ่าน อยู่ในระดับ "มาก" โดยสารคดีที่ผู้ประพันธ์ต้องการสื่อมาถึงผู้อ่านที่สำคัญคือ การใช้หลักจิตวิทยาในการปกครองคน

จิริ เปลี่ยนสมัย (2518: 87-89) ได้ใช้แบบสอบถามในการสำรวจความคิดเห็นของครูภาษาไทย จำนวน 314 คน เกี่ยวกับนวนิยายที่เหมาะสมที่จะใช้เป็นหนังสืออ่านประกอบวิชาภาษาไทยในระดับมัธยมศึกษา โดยผู้วิจัยได้เสนอรายชื่อนวนิยายจำนวน 156 เรื่อง ให้ครูพิจารณาคุณค่าในด้านเนื้อหา ด้านภาษา และคุณค่าต่อชีวิต ผลการวิจัยปรากฏว่ามีนวนิยาย 10 เรื่อง ที่ครูผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีความเห็นว่ามีคุณค่ามากทั้งในด้านเนื้อหา ด้านภาษา และคุณค่าต่อชีวิต นวนิยายทั้งสิบเรื่องดังกล่าวได้แก่ สีแผ่นดิน เขาช็อกกานต์ คำของคน คู่กรรม ไฟแดง ละครแห่งชีวิต เรือนมนุษย์ ผู้ดี ผู้ชนะสิบทิศ และจดหมายจากเมืองไทย

อมรา เทศกรณ์ (2520: 158-186) ได้วิเคราะห์คุณค่าของนวนิยาย 3 เรื่อง ที่ใช้เป็นหนังสืออ่านนอกเวลาวิชาภาษาไทย ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2518 คือ เรื่องกองทัพธรรม หุ่นหาราช และอุทกการบนเส้นขนาน และได้สอบถามความคิดเห็นของครูภาษาไทยและนักเรียน เกี่ยวกับนวนิยายทั้ง 3 เรื่องด้วย การวิจัยครั้งนี้

พบข้อมูลที่น่าสนใจว่า ในการอ่านหนังสือประเภทนวนิยายนั้น ครูคิดว่าประโยชน์ที่นักเรียนควรจะได้รับมากที่สุดคือ แนวทางในการดำเนินชีวิต และเมื่อเปรียบเทียบกันระหว่างนวนิยายทั้ง 3 เรื่องแล้ว ครูคิดว่าเรื่องทุ่งมหาธาตเหมาะสมจะให้นักเรียนอ่านมากที่สุด ส่วนนักเรียนก็สนใจ คติธรรมคำสอน และแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ได้จากนวนิยายมากที่สุดเช่นกัน ส่วนที่ให้ความสนใจรองลงมาก็คือเนื้อเรื่อง ส่วนนวนิถาวร ถ้อยคำโต้ตอบของตัวละคร ลักษณะนิสัยของตัวละคร ส่วนนวนิถาวรในการบรรยายและพรรณนา ความรู้ทางด้านศาสตร์ต่าง ๆ ที่สอดแทรกอยู่ในเนื้อเรื่อง กลวิธีในการแต่ง และโครงเรื่อง ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างนวนิยายที่เป็นหนังสืออ่านนอกเวลาทั้ง 3 เรื่อง นักเรียนมีความเห็นว่าเรื่องกองทัพธรรมมีคุณค่ามากที่สุด รองลงมาคือเรื่องทุ่งมหาธาต และอุดมการบนเส้นขนาน ตามลำดับ โดยที่นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับนวนิยายแต่ละเรื่องดังนี้

1. กองทัพธรรม นักเรียนเห็นว่า เป็นนวนิยายที่มีคุณค่ามากในด้านที่ให้ความรู้เกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีและสภาพภูมิศาสตร์ของประเทศอินเดีย ตลอดจนให้ความรู้เกี่ยวกับหลักธรรมคำสอนในพุทธศาสนา และส่งเสริมศีลธรรมจรรยาของผู้อ่าน ข้อเสียของนวนิยายเรื่องนี้คือ มีขนาดยาวเกินไป

2. ทุ่งมหาธาต นักเรียนเห็นว่า มีคุณค่ามากในด้านที่ให้คติในการดำเนินชีวิต ช่วยให้มองเห็นความผันแปรไม่แน่นอนของชีวิต และสะท้อนให้เห็นสภาพสังคมชนบทได้ชัดเจนดี ข้อเสียของนวนิยายเรื่องนี้ก็คือ เรื่องชู้สาวที่ปรากฏในเนื้อเรื่อง อาจมีอิทธิพลในทางลบต่อระดับศีลธรรมจรรยาของผู้อ่านได้

3. อุดมการบนเส้นขนาน นักเรียนเห็นว่า มีคุณค่ามากในด้านการสะท้อนให้เห็นภาพสังคมไทยในหลายแง่มุม ส่วนข้อเสียคือ เนื้อเรื่องไม่สนุก และการดำเนินเรื่องไม่ชวนติดตาม

ยุพดี ฤทธิสิทธิ์ (2521: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิเคราะห์คุณค่าของเรื่องสั้นที่ใช้เป็นหนังสืออ่านนอกเวลา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามหลักสูตรพุทธศักราช 2518 จำนวน 20 เรื่อง ได้แก่เรื่อง หางแมว เท็ดเพาะ ตึกกรอสส์ ก่อนแต่งงาน นามนี้ไม่เป็นข่าว สีด้า กลับบ้าน ศิลปินกลองยี่เก พี่สาว พรานช้าง อรุณรุ่งที่ตีนกอง การประชุมย่อยที่กมวัง เขียดชากำ นายช่างคนใหม่ ชาวนาและนายห้าง ชั่วเอ๋ยชั่วโชค เด็กที่ครูไม่ต้องการ เจ้าหมอ

ปล่อยแนว และบางสิ่งบางอย่างผ่านไปเหมือนสายน้ำ การวิจัยทำโดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์ เรื่องสั้น ทั้ง 20 เรื่องด้วยตนเอง และส่งแบบสอบถามความคิดเห็นไปยังครูภาษาไทย จำนวน 20 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 200 คน เพื่อเก็บข้อมูลมาประกอบการวิจัย ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. เรื่องสั้นทั้ง 20 เรื่อง มีทั้งเรื่องประเภทแสดงลักษณะตัวละคร ประเภทสร้างอารมณ์ขัน ประเภทผูกเรื่อง ประเภทแสดงความคิดเห็น ประเภทผจญภัย และประเภทสร้างบรรยากาศ โดยที่บางเรื่องผู้แต่งมีวัตถุประสงค์ที่จะเน้นด้านความเพลิดเพลิน และบางเรื่องมีวัตถุประสงค์ที่จะเน้นด้านความรู้
2. ทั้งครูและนักเรียนเห็นว่าหนังสือประเภทเรื่องสั้นเหมาะสมจะใช้เป็นหนังสืออ่านนอกเวลา
3. ครูส่วนใหญ่เห็นว่าเรื่องตลกขบขันเหมาะสมที่จะให้นักเรียนสายวิทยาศาสตร์อ่านมากที่สุด เรื่องข่าวเอ่ยข่าวโศกเหมาะสมที่จะให้นักเรียนสายศิลปคดีอ่านมากที่สุด และเรื่องเห็ดเพาะ เหมาะสมที่จะให้นักเรียนสายศิลปภาษาอ่านมากที่สุด
4. นักเรียนชอบเรื่องสั้นที่ใช้เป็นหนังสืออ่านนอกเวลา อยู่ในค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง และส่วนใหญ่เห็นว่าเรื่องสั้นที่ใช้เป็นหนังสืออ่านนอกเวลามีจำนวนพอเหมาะแล้ว นอกจากนี้เรื่องที่นักเรียนเห็นว่ามีความค่ามากที่สุดคือ เรื่องตลกขบขัน

อัมพร ทองใบ (2524: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การวิเคราะห์หนังสืออ่านประกอบวิชาภาษาไทยประเภทนวนิยายในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์หนังสืออ่านประกอบวิชาภาษาไทยประเภทนวนิยายในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในด้านลักษณะการประพันธ์ ด้านลักษณะรูปเล่ม และคุณภาพการพิมพ์ และด้านประเพณีนิยม และเพื่อสำรวจความคิดเห็นของครูภาษาไทยที่มีต่อหนังสืออ่านประกอบทั้ง 5 เรื่องที่ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์คือ เรื่องนิกกับพิม แววัน แมงมุม เพื่อนรัก เอมีลยอคนักสืบ และหลายมิลวัลลี ผลการวิจัยสรุปว่า ในด้านลักษณะการประพันธ์ นวนิยายที่มีความค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากคือ เรื่องนิกกับพิม แววัน แมงมุม เพื่อนรัก และหลายมิลวัลลี ในด้านรูปเล่มและคุณภาพของการพิมพ์ นวนิยายทั้ง 5 เรื่อง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนในด้านประเพณีนิยม นวนิยายทั้ง 5 เรื่อง มีความค่าดังนี้

1. ฝึกกับพิมพ์ ให้ความรู้เกี่ยวกับสัตว์ มีคุณค่าทางด้านศีลธรรม ให้ความรู้แปลก ๆ ใหม่ ๆ และให้ข้อคิดในเรื่องความอดทนอดกลั้นในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น
2. แหวววิน ให้ความรู้เกี่ยวกับสังคมและมนุษย์ สะท้อนชีวิตความเป็นอยู่ของสังคมไทย ที่ต่างระดับและอาชีพ ให้ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ ตลอดจนสภาพความเป็นอยู่และวิถีทางดำเนินชีวิตของชาวสวน ให้คิดในการดำเนินชีวิต ช่วยให้เข้าใจชีวิตของตนเองและผู้อื่น และให้ความรู้เกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ
3. แมงมุมเพื่อนรัก ให้ความรู้ทางการใช้ภาษา ธรรมชาติของสัตว์ ให้คุณค่าทางด้านศีลธรรมจรรยาและคติในการดำเนินชีวิต และทำให้เกิดความซาบซึ้งในมิตรภาพระหว่างเพื่อน
4. เอมิลยอคนักสืบ ให้แนวคิดเกี่ยวกับความสามัคคี ชี้ให้เห็นสภาพสังคมของชาวตะวันตกที่แตกต่างจากสังคมไทย และให้แบบอย่างที่ดีในการประพฤติปฏิบัติแก่เยาวชน
5. พลายมลิวัลย์ ให้คิดในการดำเนินชีวิต

นอกจากนี้การวิจัยครั้งนี้ยังพบว่า ครูภาษาไทยมีความเห็นว่าหนังสือประเภทเรื่องสั้น เหมาะสมที่สุดที่จะใช้เป็นหนังสืออ่านประกอบของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และนวนิยายจะให้คุณค่าแก่นักเรียนในด้านความเพลิดเพลินมากเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาคือ ให้หลักในการดำเนินชีวิต ส่วนปัญหาที่ครูประสบในการเรียนการสอนเกี่ยวกับหนังสืออ่านประกอบก็คือ นักเรียนขาดความคิดในเชิงวิพากษ์วิจารณ์

เมื่อเปรียบเทียบระหว่างงานวิจัยเกี่ยวกับหนังสืออ่านนอกเวลาข้างต้นกับงานวิจัยครั้งนี้ จึงมีข้อแตกต่างในส่วนที่ว่า งานวิจัยเท่าที่มีผู้เคยทำมานั้นส่วนใหญ่จะทำในลักษณะที่เป็นแนวกว้าง กล่าวคือ ผู้วิจัยมักจะศึกษาเพื่อวิเคราะห์วิจารณ์ถึงคุณค่าในด้านต่าง ๆ โดยทั่วไปของหนังสือ โดยไม่ได้เจาะจงที่จะศึกษาคุณค่าในด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะ ซึ่งการวิเคราะห์วิจารณ์ ก็มักทำโดยใช้พื้นความรู้และวิจารณ์ญาณของผู้วิจัยเองเป็นหลัก และใช้ความคิดเห็นที่ได้จากครูภาษาไทยและนักเรียนระดับมัธยมศึกษาเป็นส่วนประกอบ ส่วนการวิจัยครั้งนี้อาจกล่าวได้ว่าเป็นการวิจัยในลักษณะที่เป็นแนวลึก เพราะผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษาเฉพาะเนื้อหาด้านมโนทัศน์ทางจริยธรรม ที่ปรากฏในหนังสืออ่านนอกเวลาประเภทนวนิยายที่นำมาวิเคราะห์เท่านั้น หรือกล่าว

อีกนัยหนึ่งก็คือ เป็นการวิเคราะห์เฉพาะคุณค่าในเชิงปรัชญาและจริยธรรมของนวนิยายเรื่องที่นำมาวิเคราะห์นั่นเอง โดยที่ผลการวิเคราะห์จะมีความเป็นวัตถุวิสัย (Objective) เพราะผู้วิจัยไม่ได้วิเคราะห์โดยใช้ความคิดเห็นของตนเองเป็นหลัก หากจะวิเคราะห์โดยใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามเกณฑ์ที่สร้างขึ้น ซึ่งรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีดำเนินการวิจัยครั้งนี้ จะได้กล่าวถึงต่อไปในบทที่ 3

4. งานวิจัยในต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง

เรมอน อาร์ ไรด์ (Reid 1965: 77-80) ได้สำรวจความคิดเห็นของครูที่สอนอยู่ในโรงเรียนเทศบาลเมืองซานดีเอโก ที่มีต่อการให้การศึกษาด้านจริยธรรมและค่านิยม โดยสอนสอดแทรกไปในวิชาต่าง ๆ กลุ่มตัวอย่าง เป็นครูที่สอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 63 คน และครูที่สอนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 42 คน ในจำนวนนี้มีทั้งครูที่สอนวิชาศิลปะ ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ดนตรี พลศึกษา วิทยาศาสตร์ และสังคม วิธีดำเนินการวิจัยทำโดยให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสัมภาษณ์ ผลการวิจัยปรากฏว่าครูส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการสอนเน้นจริยธรรมและค่านิยมในห้องเรียน โดยครูที่สอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นกว่า 80 % และครูที่สอนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายกว่า 90 % มีความเห็นว่า การสอนเน้นในเรื่องของจริยธรรมและค่านิยม สามารถทำได้ในวิชาของตน สำหรับจริยธรรมและค่านิยมซึ่งครูที่สอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเห็นว่าสอนเน้นได้ ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความนับถือผู้อื่น การปฏิบัติตามหลักศาสนา ความรับผิดชอบ ความเชื่อในพระเจ้า ความยุติธรรม การพูดความจริง และการเข้าใจตนเองและผู้อื่น ส่วนจริยธรรมและค่านิยมซึ่งครูที่สอนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเห็นว่าสอนเน้นได้ก็คือ ความซื่อสัตย์ ความนับถือผู้อื่น ความสามัคคี และความรับผิดชอบ นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่าครูที่มีประสบการณ์ในการสอนตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป เห็นว่าการให้จริยศึกษาแก่นักเรียนควรทำโดยตรง ในขณะที่ครูที่มีประสบการณ์ในการสอนไม่เกิน 5 ปี เห็นว่าควรทำโดยทางอ้อม

แมรี แพทริเซีย พรูซเลอร์ ไอคินส์ (Aikins 1973: 1270-A) ได้เสนองานวิจัยที่เรียกร้องให้มีการเปิดสอนรายวิชาเกี่ยวกับการศึกษาค่านิยมทางจริยธรรมในวรรณกรรมร่วมสมัยขึ้น โดยที่คำว่า "วรรณกรรมร่วมสมัย" (Contemporary literature) ในงานวิจัยเรื่องนี้หมายถึงวรรณกรรมที่แต่งขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 การที่ผู้วิจัยเสนอให้มีการเปิดสอนรายวิชาเกี่ยวกับการศึกษาค่านิยมทางจริยธรรมในวรรณกรรมร่วมสมัยขึ้นนั้น ก็เนื่องจากแรงจูงใจจากการ

ที่ได้ศึกษาทฤษฎีทางการประพันธ์ที่ว่าด้วยการวิจารณ์คุณค่าทางด้านจริยธรรมของงานประพันธ์ และเนื่องจากผู้วิจัยมีความคิดและความ เชื่อพื้นฐานดังนี้

1. การวิจารณ์เกี่ยวกับจริยธรรมในวรรณกรรมจะขยายขอบ เขตการวิจารณ์ วรรณกรรมให้กว้างขึ้น
2. วรรณกรรมร่วมสมัยมี เนื้อหาด้านจริยธรรมอยู่มากพอสมควร
3. วรรณกรรม เหล่านั้นสามารถ ใช้ในการอบรมสั่งสอนมนุษยชาติได้
4. การวิจารณ์วรรณกรรมอย่างถูกต้อง มีหลักเกณฑ์และทฤษฎี จะทำให้ประจักษ์ ถึงคุณค่าของวรรณกรรม ในฐานะ เป็น เครื่องอบรมสั่งสอนวินัย
5. ในการ เรียนการสอน เกี่ยวกับวรรณกรรมนั้น ทั้งผู้สอนและผู้เรียนจะต้องทำตัว เป็นนักวิจารณ์ และจัดให้มีกิจกรรม เกี่ยวกับการนี้อยู่เสมอ

ผู้วิจัยกล่าวว่าจุดประสงค์ของรายวิชานี้อยู่ที่ การทำให้ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับ "การวิจารณ์ด้านจริยธรรม" (Moral Criticism) เพื่อที่จะได้นำมาใช้ในการวิจารณ์ วรรณกรรมร่วมสมัย และทำให้ผู้เรียนสามารถตอบคำถามได้ว่า วรรณกรรมคืออะไร การ วิจารณ์คืออะไร จุดมุ่งหมายของวรรณกรรมคืออะไร จุดมุ่งหมายของการวิจารณ์คืออะไร พฤติกรรมใดบ้างจัด เป็นพฤติกรรมที่มีจริยธรรมและพฤติกรรมใดจัด เป็นพฤติกรรมที่ไร้จริยธรรม และวรรณกรรมกับจริยธรรมสัมพันธ์กันอย่างไร นอกจากจุดประสงค์แล้ว ผู้วิจัยยังได้กล่าวถึง ขอบเขต เนื้อหาสาระ รูปแบบการเรียนการสอน การเตรียมการสอน การประเมินผล แบบฝึกหัด ตลอดจนหนังสือประกอบการ เรียน และหนังสืออ่านเพิ่มเติมสำหรับรายวิชานี้ด้วย

ไมรา แอล ไวเกอร์ (Weiger 1977: 4065-A) ได้ทดลองใช้วรรณกรรมสำหรับเด็ก เป็นเครื่องมือในการทดสอบทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของเพียเจต์ โดยที่เพียเจต์ กล่าวว่าพัฒนาการทางจริยธรรมของคนเราจะเริ่มจากการมีจริยธรรมภายนอก (Heteronomous Morality) ไปสู่การมีจริยธรรมภายใน (Autonomous Morality) ซึ่งข้อสรุปดังกล่าว เพียเจต์ได้มาจากการทดลองเล่าเรื่องหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ให้เด็กอายุ 6 ถึง 13 ปี ฟังครั้งละ 2 เรื่อง เป็นคู่ ๆ แล้วสัมภาษณ์ความคิดเห็นของเด็กที่แสดงออกมา ในเชิงเปรียบเทียบ ในการทดลองทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของเพียเจต์ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเด็กอายุ 7, 9 และ 11 ปี ที่มีไอคิวระหว่าง 90-110 และดำเนินการวิจัย โดยให้เด็กที่เป็นกลุ่มตัวอย่างแสดงความเห็น เพื่อตัดสินปัญหาเชิงจริยธรรม ที่ปรากฏในวรรณกรรม

สำหรับเด็ก ซึ่งเลือกสรรแล้วว่าเหมาะสำหรับเด็กในแต่ละกลุ่มอายุ ผลการวิจัยพบว่าพัฒนาการในการตัดสินใจปัญหาเชิงจริยธรรมของเด็ก เป็นไปตามขั้นตอนในทฤษฎีของเพียเจต์ ยกเว้นในกรณีที่มีการควบคุมของผู้ใหญ่เข้ามาเกี่ยวข้อง ทำให้เด็กต้องแสดงพฤติกรรมตามความต้องการของผู้ใหญ่ ซึ่งในกรณีดังกล่าว การใช้เหตุผลในการตัดสินใจปัญหาเชิงจริยธรรมของเด็กจะย้อนกลับไปสู่ขั้นที่ต่ำกว่าเดิม นอกจากการวิจัยครั้งนี้จะมีวัตถุประสงค์เพื่อทดสอบทฤษฎีของเพียเจต์แล้ว ผู้วิจัยยังต้องการทราบด้วยว่าวรรณกรรมสำหรับเด็กที่นำมาใช้ในการวิจัย จะส่งเสริมการพัฒนาแนวคิดเชิงจริยธรรมของเด็ก ตามขั้นตอนในทฤษฎีของเพียเจต์หรือไม่ ซึ่งผลที่ได้ก็เป็นที่น่าพอใจ ผู้วิจัยจึงให้ข้อเสนอแนะว่า การใช้วิชาภาษาอังกฤษเป็นทางนำไปสู่การให้ความรู้ในเรื่องค่านิยมสามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอด และใช้วรรณกรรมเป็นสื่อในการให้ประสบการณ์ทางจริยธรรม (Moral Experience)

เจมส์ โหเคิล ฮิลตัน (Hilton 1978: 3375-A) ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการที่ใช้เหตุผลในการตัดสินใจปัญหาเชิงจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษากับตัวแปรอิสระ 3 ตัวคือ ความเชื่อถือนระหว่างบุคคล (Interpersonal Trust) ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม (Socioeconomic Status) และระดับสติปัญญา (intelligence) กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนเกรด 11 ของโรงเรียนมัธยมในเมืองเคนเวอร์ จำนวน 195 คน และดำเนินการวิจัยโดยใช้แบบสอบถามและแบบทดสอบ ผลการวิจัยพบว่าตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการใช้เหตุผลในการตัดสินใจปัญหาเชิงจริยธรรมของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญก็คือ ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม และระดับสติปัญญา

แมรี โฮวาร์ด ชไนเดอร์ (Schneider 1979: 4152-A) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา (ตามการรับรู้ของเด็ก) กับพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็ก ผู้วิจัยได้แบ่งลักษณะการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 3 แบบคือ แบบใช้ความรัก แบบใช้คำสั่ง และแบบใช้การลงโทษ และแบ่งองค์ประกอบของพัฒนาการทางจริยธรรมเป็น 3 ด้านคือ การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม การปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาท และพฤติกรรมเชิงจริยธรรม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นเด็กวัยรุ่นตอนต้น จำนวน 61 คน และดำเนินการวิจัยโดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้คำสั่ง และแบบใช้การลงโทษมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมสูงกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้ความรัก

2. มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญระหว่างการอบรม เลี้ยงดูแบบใช้ความรักของมารดา กับความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทของเด็ก แต่ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะดังกล่าวของเด็กกับการอบรม เลี้ยงดูแบบใช้ความรักของบิดา
3. การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กไม่มีความสัมพันธ์กับลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา แต่สัมพันธ์กับระดับสติปัญญาอย่างมีนัยสำคัญ
4. ผลการวิจัยปรากฏค่าสหสัมพันธ์ที่ต่ำมากระหว่างลักษณะทางจริยธรรมทั้ง 3 ด้าน คือ การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม การปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาท และพฤติกรรมเชิงจริยธรรม

สืบเนื่องมาจากการที่มีผู้วิจารณ์ว่าการเรียนการสอนด้านจริยศึกษาและหลักศาสนา ในโรงเรียนของรัฐในมลรัฐออนตาริโอไม่ได้ผลเท่าที่ควร และเสนอให้มีการเปิดสอนรายวิชาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมและวิชาศาสนาสาขาลงขึ้นเพื่อแก้ปัญหานี้ ทำให้เซอร์เบิร์ต อับราฮัม เฟดเดอร์ (Feder 1978: 4161-A) เสนองานวิจัยเรื่อง "The Place of Literature in Moral Education : an Examination of the Moral Aspects of Literature, Their Significance for Aesthetic Value, and Their Influence on Moral Development" ขึ้นในปี ค.ศ. 1978 ทั้งนี้เนื่องจากเฟดเดอร์มีความพื้นฐานว่า การมีสุนทรียภาพในจิตใจและการมีจริยธรรมในตัวของผู้คนนั้น มีความสัมพันธ์กัน และวรรณกรรมก็เป็นศิลปะแขนงหนึ่ง ที่มีความงามทางด้านสุนทรียศาสตร์เป็นองค์ประกอบ ด้วยเหตุนี้เฟดเดอร์จึงเห็นว่าการจัดให้มีการเรียนการสอนเกี่ยวกับวรรณกรรมอย่างเหมาะสม จะทำให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการทางจริยธรรมได้ดีกว่าการเปิดสอนรายวิชาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม และวิชาศาสนาสาขาลงตามที่ผู้เคยเสนอไว้ เพื่อสนับสนุนข้อเสนอนี้ เฟดเดอร์ได้กล่าวถึงลักษณะของวรรณกรรมตามทฤษฎีของ เอฟ อาร์ เลวิส (F.R. Leavis) และ นอร์ทธอร์ป ฟราย (Northrop Frye) โดยเน้นในเรื่องความจริงของวรรณกรรม การวิจารณ์วรรณกรรม และการแสดงหลักธรรมทางศาสนาในวรรณกรรม ซึ่งเฟดเดอร์เชื่อว่าการศึกษาวรรณกรรมในลักษณะทั้งสามนี้ จะทำให้บุคคลรู้จักเห็นอกเห็นใจผู้อื่นมากขึ้น มีวิจรรณญาณที่เฉียบแหลมขึ้น และช่วยสร้างเสริมคุณลักษณะทางจริยธรรมให้แข็งแกร่งขึ้น อันจะเป็นทางนำไปสู่การพัฒนาด้านจริยธรรมอย่างสมบูรณ์ในตัวบุคคล

คลอเดีย แอน ไฮเบค (Highbough 1985: 1581-A) สนใจปัญหาของคนในวัยรุ่น
ซึ่งมักจะเกิดความสับสนในอันที่จะทำความเข้าใจตนเอง และเลือกรับมาตรฐานความประพฤติ
สำหรับตนเอง จึงได้เสนอ "โครงการพัฒนาจริยธรรมและความเชื่อของคนในวัย 18-25 ปี"
ในงานวิจัยเรื่อง "Guidance for the Young Adult : a Look at Moral
Development in the Christian Context" และสรุปว่าสถาบันทางศาสนาในแต่ละ
ท้องถิ่น ควรมีบทบาทในการพัฒนาเป้าหมายชีวิตและวิจาร์ณญาของคนในวัยรุ่นหนุ่มสาว และควร
ส่งเสริมให้มีการจัดบรรยายทางศ. ตลอดจนสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ภายในท้องถิ่นให้เอื้ออำนวยต่อ
การนี้ด้วย

หลินฮ่วยหย่า (Lin, Huey-Ya 1986: 413-A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Moral
Development and Children's Literature in Taiwan" โดยมีวัตถุประสงค์

2 ประการคือ

1. เพื่อศึกษาแนวคิดทางจริยธรรม ที่เน้นมากในวรรณกรรม สำหรับเด็กของประเทศ
สาธารณรัฐจีน (จีนไต้หวัน) ที่เขียนขึ้นสำหรับเด็กในกลุ่มอายุต่าง ๆ คือ 6-8 ปี, 9-10 ปี
และ 11-12 ปี
2. เพื่อศึกษาวิธีการนำเสนอแนวคิดทางจริยธรรมในวรรณกรรมดังกล่าวว่า วิธีใด
บ้าง ที่ทำให้เด็กเกิดการรับรู้ได้มากที่สุด

ในการดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อแรก ผู้วิจัยได้คัดเลือกวรรณกรรมสำหรับเด็ก
กลุ่มอายุ 6-8 ปี จำนวน 179 เรื่อง วรรณกรรมสำหรับเด็กกลุ่มอายุ 9-10 ปี จำนวน
752 เรื่อง และวรรณกรรมสำหรับเด็กกลุ่มอายุ 11-12 ปี จำนวน 659 เรื่อง มาทำการ
วิเคราะห์เนื้อหาตามเกณฑ์ที่สร้างขึ้น ผลการวิเคราะห์พบว่าวรรณกรรมส่วนใหญ่ เน้น เสนอแนวคิด
ทางจริยธรรมในด้านที่คล้ายคลึงกัน เช่น ด้านความกตัญญู ความกล้าหาญ ความซนหมั่นเพียร
และความยุติธรรม เป็นต้น ส่วนในการดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อสอง ผู้วิจัยก็ได้คัดเลือก
กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นเด็กที่มีอายุ 6-8 ปี จำนวน 346 คน เด็กที่มีอายุ 9-10 ปี จำนวน
358 คน และเด็กที่มีอายุ 11-12ปี จำนวน 360 คน และให้เด็กที่เป็นกลุ่มตัวอย่างดังกล่าว
ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับวิธีเสนอแนวคิดทางจริยธรรมในวรรณกรรมสำหรับเด็ก 12 เรื่อง การ
วิจัยในส่วนนี้พบว่า วิธีการเสนอแนวคิดทางจริยธรรมในวรรณกรรมสำหรับเด็กที่มีประสิทธิผลต่อ

การรับรู้ของเด็กมากก็คือ การบรรยายสอดคล้องไปในเนื้อเรื่อง การใช้ตัวละครที่เป็นสัตว์เป็น
 ตัวแบบ : การแสดงถึงการลงโทษทางกาย การแสดงถึงการลงโทษทางใจ การแสดงถึงการ
 โทษผลตอบแทนทางใจ การใช้ตัวละครที่เป็นผู้ใหญ่เป็นตัวแบบ และการใช้ตัวละครที่เป็นเด็กเป็น
 ตัวแบบ

จากงานวิจัยในต่างประเทศที่หยิบยกมากล่าวถึงนี้ ทำให้เห็นว่าม้งงานวิจัยหลายเรื่อง
 ที่ทำขึ้น เพื่อมุ่ง เสนอแนวทาง ในการส่งเสริมและพัฒนาจริยธรรมของประชาชนพลเมืองให้สูงขึ้น
 โดยเฉพาะประชาชนพลเมืองในวัยเรียนนั้น มีผู้วิจัยบางคนมีความเห็นว่าการให้จริยศึกษาแก่
 นักเรียนนักศึกษา สามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยผ่านการเรียนการสอนเกี่ยวกับวรรณกรรม
 และการวิจารณ์วรรณกรรม จึงได้ม้งงานวิจัยบาง เรื่องที่เรียกร้องให้มีการ เปิดรายวิชาทั้งสองขึ้น
 เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ทั้งนี้ย่อมเป็น เครื่องยืนยันให้เห็นว่า คุณค่า
 ของวรรณกรรมในส่วนที่ให้แนวคิดทางจริยธรรมนั้น เป็นคุณค่าที่มองเห็นได้ชัดเจนและเป็นที่ยอมรับ
 กันทั่วไป